

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

ТЕМА: «Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію»

Здобувача/ки Василіогло А.О. (Ярошенко А.О.)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник/ки д.е.н., проф.. Меліх О.О.
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

К.е.н., ст.. викл Шекера С.С
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 07.06.2022 р., протокол № 11.

Завідувач кафедри ТБтаР _____

(підпис)

Олена МЕЛІХ

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Одеса - 2022 рік

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра

Робота містить 89 сторінки, 2 таблиці, 12 рисунків, список літератури з 47 найменувань, 2 додатка.

Метою виконання роботи є пошук шляхів розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають грецька культура, грецько-українська дипломатія, визначні пам'ятки, пов'язані з грецькою культурою.

Завданням роботи передбачено дослідити основні напрямки грецько-українсько розвитку, виявити нові шляхи зміцнення розвитку україно-грецьких відносин шляхом туризму, розробити програму заходів грецької культури та пішохідну екскурсію містом Одеса.

Проаналізувати основні напрямки співпраці, рівень україно-грецьких відносин, туристичний потенціал для їх розвитку.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки та рекомендації, розроблена екскурсійна програма та маршрут туру, проведено економічні розрахунки.

Одержані результати можуть бути використані туристичними компаніями для розширення послуг, департаментом культури і туризму для організації івентивних заходів.

Рік захисту роботи - 2022

ANNOTATION

for a bachelor's degree

The work contains 89 pages, 2 tables, 12 figures, a list of references of 47 titles, 2 appendices.

The purpose of the work is to find ways to develop Ukrainian-Greek relations through the tourism industry.

The object of analysis, generalizations and research are Greek culture, Greek-Ukrainian diplomacy, attractions related to Greek culture.

The task of the work is to explore the main directions of Greek-Ukrainian development, to identify new ways to strengthen the development of Ukrainian-Greek relations through tourism, to develop a program of Greek culture and a walking tour of Odesa.

Analyze the main areas of cooperation, the level of Ukrainian-Greek relations, tourism potential for their development.

Based on the results of the work performed, conclusions and recommendations were formulated, an excursion program and a tour route were developed, and economic calculations were made.

The results can be used by travel companies to expand services, the Department of Culture and Tourism to organize events.

Year of protection of work - 2022

**ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ)**

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри ТБтаР

Олена МЕЛІХ

11 лютого 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Анастасія Василіогло (Ярошенко)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

1. Тема роботи «Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію»

Затверджена наказом академії від наказ від 03.11.2021 № 921-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 06.06.2022

3. Вихідні дані роботи

Статистичні дані, сайти, підручники, монографії та наукові статті

4. Перелік питань, які потрібно розробити

4.1 Україно-грецька дипломатія та їх роль у розвитку міжнародних взаємовідносин

4.2 Дослідження грецької історико-культурної спадщини на території України як підґрунтя для розвитку туризму

4.3 Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію

Презентація до кваліфікаційної роботи (14 слайдів)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	В'ячеслав ІВАНЧЕНКОВ	11.02.2022	06.06.2022

7. Дата видачі завдання 11.02.2022

Керівник/ки

_____

д.е.н., проф.. Меліх О.О.

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

підпис

к.е.н., ст. викл. Шекера С.С.

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

_____

підпис

Завдання прийняв/ла до виконання

Василіогло А.О. (Ярошенко)

підпис

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Отримання теми для дипломної роботи	03.11.2021
2.	Затвердження плану дипломної роботи	11.02.2022
3.	Складання бібліографії	20.02.2022
4.	Україно-грецька дипломатія та їх роль у розвитку міжнародних взаємовідносин	20.03.2022
5.	Дослідження грецької історико-культурної спадщини на території України як підґрунтя для розвитку туризму	20.04.2022
6.	Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію	20.05.2022
7.	Здача закінченої дипломної роботи	06.06.2022
8.	Розробка презентації	06.06.2022

Здобувача/ки _____ Василіогло А.О. (Ярошенко А.О.)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник/ки _____

д.е.н., проф.. Меліх О.О.

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

к.е.н., ст.. викл Шекера С.С

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1	
Розділ 1 Україно-грецька дипломатія та їх роль у розвитку міжнародних взаємовідносин.....	12
1.1.Україно-грецьке співробітництво, основні передумови та засади	12
1.2Українсько-грецькі економічні стосунки: формування нових напрямків	16
1.3 Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Грецькою Республікою.....	23
Висновки до 1 розділу.....	26
РОЗДІЛ 2	
Розділ 2 Дослідження грецької історико-культурної спадщини на території України як підґрунтя для розвитку туризму.....	28
2.1. Дослідження історичних подій та їх вплив на фортифікацію українсько-грецьких взаємовідносин.....	28
2.1.1. Історія розселення греків на території України	28
2.1.2 Україно-грецьке співжиття.....	29
2.1.3. Греки в українській культурі.....	30
2.2 Розвиток українсько-грецьких культурних контактів.....	33
2.3 Діяльність Грецького фонду в м. Одеса.....	44
Висновки до 2 розділу.....	52
РОЗДІЛ 3	
III розділ Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію.....	53

3.1. Характеристика туристичних об'єкти в м. Одеса, пов'язаних з грецькою культурою.....	53
3.2. Потенціал грецької кухні для організації гастрономічних фестивалів...	65
3.2.1 Специфіка грецької кухні Кухня.....	66
3.2.2. Національні страви Греції	66
3.3. Дні грецької гастрономії , фестивалі культурні заходи.....	74
3.4 Організація пішохідної екскурсії «Грецька Одеса».....	79
3.5. Організація фестивалю грецької культури в м. Одеса.....	82
Висновки до 3 розділу.....	82
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.....	86
ДОДАТКИ У ВИГЛЯДІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ	

ВСТУП

Світ у якому ми зараз живемо, невпинно розвивається, з ним розвивається і індустрія туризму, яка є досить привабливою та динамічною ланкою економіки, що сприяє економічному розвитку держави, здатна забезпечити створення нових робочих місць та поповнювати бюджет країни.

Туризм — це тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання із оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою чи іншою метою без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [1].

Третина населення планети так чи інакше залучена у даний вид діяльності, а для окремих країн – це діяльність, яка складає основну частину ВВП. За останні роки туристичний сектор відповідає за кожне п'яте з усіх створених нових робочих місць у всьому світі. Це також другий за швидкістю зростаючий сектор у світі, випереджаючи сферу охорони здоров'я (+ 3,1%), інформаційних технологій (+ 1,7%) та фінансових послуг (+ 1,7%), і відстає тільки від сфери виробництва [2].

Аналізуючи туризм в Україні, він має багато шансів на успішне майбутнє. В українському туризмі залучено 10 % населення нашої країни, залучення працівників не потребує значних коштів, а сама галузь входить в топ 5 найбільш прибуткових галузей України.

Країна має вигідне геополітичне розташування, сприятливий клімат, багату флору та фауну, широкий перелік культурно-історичних пам'яток, насичену фактами, цікаву історію.

За даними звіту Світового економічного форуму за 2019 рік, Україна мала найшвидший темп зростання у субрегіоні (Балкани та східна Європа), піднявшись на 10 місце і зайнявши 78 місце в світі.

Зокрема, по мірі стабілізації та відновлення країни Україна різко покращила ділове середовище (зі 124 на 103 місце), безпеку (зі 127 на 107 місце), міжнародну відкритість (зі 78 на 55 місце) та загальну інфраструктуру (зі 79 на 73 місце).

Незважаючи на такий ажіотаж серед іноземних туристів у першому десятилітті 21-століття, у 2018 та 2019 роках відбувається спад кількості іноземних громадян, що перетинали кордон України, їх кількість у 2018 році сягнула 14,2 млн осіб (-1,5 %) та 13,6 млн осіб (-4,2 %) у 2019 році.

Найбільш відвідуваним місцем серед іноземних туристів є Карпати, Київ, Львів, Одеса, Чернігів. Іноземців, які відвідують Україну як туристи, передусім цікавить гастрономічний туризм, потім визначні місця, хоча звісно свою роль тут відіграють унікальні особливості кожного регіону, куди приїздять іноземні мандрівники. Також варто зазначити, що вітчизняні туристи надають перевагу вищезазначеним місцям також, обираючи внутрішній туризм.

Туристичний бізнес виступає мультиплікатором росту національного доходу, валового внутрішнього продукту, зайнятості населення, розвитку місцевої інфраструктури і підвищення рівня життя населення, є сферою, в якій створюються робочі місця і забезпечується високий рівень ефективності й швидка окупність інвестицій, виступає ефективним засобом охорони навколишнього середовища та історико-культурної спадщини людства, має переваги в інтеграційних і глобалізаційних процесах, що відбуваються в світовому просторі.

Станом на 2020 рік Україна мала ряд політичних, економічних, соціально-культурних і науково-технічних чинників, які впливають на розвиток туризму в державі.

До політичних можна віднести безвізовий режим України з країнами ЄС, що дозволяє спростити процедуру підготовки необхідних документів для подорожей до Європейського союзу. Агресія з боку Росії не менш важливий фактор, що впливає, як на розвиток країни в загальному, так і може відштовхувати потенційних туристів.

Щодо економічних чинників, то найбільш впливовим є курс валют. Підвищений курс валют може заохотити українців обирати внутрішній

туризм, а іноземців привабити низькими цінами. Зростання безробіття зменшує попит на туристичні послуги.

Говорячи про соціальні фактори, необхідно слідкувати за змінами у смаках суспільства (споживачів), адже саме вони формують попит та сприяють розвитку туристичної діяльності. Важливо розуміти культурні цінності та менталітет туристів, а також мешканців тих країн, у які пропонуються подорожі.

Науково-технічні фактори мають середній вплив на туристичну галузь, але забувати про них не варто.

Будь-яка сфера діяльності має сильні та слабкі сторони, які допомагають визначити подальший розвиток галузі, зазначивши можливості та загрози. Сильними сторонами туристичної діяльності в Україні є географічне розташування, велика кількість музеїв та виставок, безліч історичних пам'яток, ландшафт, що дає можливість побудувати туристичні маршрути спортивного та екскурсійного типу, помірний клімат.

До слабких сторін можна віднести: малорозвинений туризм, занедбаність культурних пам'яток, недостатнє фінансування, приватизація історичних пам'яток, відсутність сучасного транспорту і якісного транспортного сполучення з важливими туристичними об'єктами, відсутність реклами та піару за кордоном.

Проаналізувавши сильні та слабкі сторони, можна розглянути можливості щодо розвитку туристичної галузі в Україні:

- зростання попиту на туристичні послуги
- залучення інвестицій в галузь
- проведення дієвої маркетингової політики
- розширення асортименту послуг
- збільшення туристичних маршрутів
- залучення іноземного досвіду.

До основних загроз можна віднести посилення карантинних обмежень, низький попит на туризм, зміна в смаках споживачів, посилення конкуренції

на міжнародному рівні, обмежений доступ до історичних пам'яток, небезпечність туристичних маршрутів.

Отже, Україна має потужний потенціал у сфері туризму завдяки своїм основним конкурентним перевагам: історично-культурні пам'ятки, різноманіття ландшафтів, помірний клімат та низькі ціни у порівнянні з іншими країнами Європи. Сповільнює розвиток галузі неефективне управління, туристичний бізнес потребує багато фінансових та матеріальних ресурсів задля комплексного розвитку основних туристичних територій.

Удосконалюючи і підтримуючи основні конкурентні переваги, варто враховувати накопичений досвід успішних туристичних країн, що допоможе привабити більше іноземних туристів і збільшити обсяги внутрішнього туризму [1-4].

В роботі розглядається можливість інтенсифікації розвитку туристичного бізнесу шляхом посилення українсько-грецьких відносин, дипломатії.

Основним завданням є дослідження грецьких історико-культурних передумов в Україні, що відображають можливість створення тематичних маршрутів та івентивних заходів, що користувалися б попитом серед туристів.

Розділ 1 Україно-грецька дипломатія та їх роль у розвитку міжнародних взаємовідносин

1.1. Україно-грецьке співробітництво, основні передумови та засади

На сучасному етапі розширення та поглиблення двосторонніх та багатосторонніх контактів України з найближчими традиційними південними сусідами має важливе значення. Тут виникають реальні можливості використати всі переваги співробітництва з усіма країнами саме Середземноморського регіону, який належить до найбагатших і найрозвинутіших регіонів світу. У зв'язку з цим співробітництво нашої країни в цьому регіоні може розумітися як різнопланова співпраця з найближчими сусідами, країнами-членами Європейського Союзу, зокрема Грецією.

Така співпраця дозволяє активно використовувати різні форми зв'язків, сприяє реалізації конкретних реальних економічних проєктів, програм науково-технічного співробітництва, які прискорюють процеси "європеїзації", створюють необхідні умови для досягнення соціально-економічних та політичних стандартів Євросоюзу, вирішення етнічнонаціональних питань у нашій державі.

Не варто забувати, що одним з перших успіхів України на міжнародній арені вважають саме її присутність як запрошеного гостя у листопаді 1995 року на Євро-Середземноморській конференції, що проходила в Барселоні під егідою Європейського Союзу. Запрошення України на цю конференцію фактично означає, що нашу країну визнали невід'ємною частиною Середземноморського регіону. Враховуючи національні інтереси в цьому регіоні, для України Грецька Республіка є важливим партнером, оскільки вона є членом ряду впливових міжнародних та регіональних організацій, а саме: Європейського Союзу, Ради Європи, НАТО, Організації Чорноморського економічного співробітництва, які також відіграють значну роль на Балканах та у регіоні Північного та Східного Середземномор'я.

Серед найбільш яскравих доказів міждержавного співробітництва слід визначити те, що саме під час головування Греції в Європейському Союзі та за її активної підтримки була укладена у 1994 році Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС.

Відтоді Греція активно сприяє розвитку співробітництва між Україною та Євросоюзом, прихильно ставлячись до євроінтеграційних намірів нашої держави. Зокрема, у квітні 2002 р. грецька сторона висловила готовність опрацювати пропозиції України стосовно її євроінтеграційних зусиль під час головування Греції в ЄС у 2003 р.

При цьому було також заявлено про готовність Афін розглядати перспективу укладення договору між ЄС та Україною, про асоційоване членство, а також співпрацювати у напрямі підготовки Спільної стратегії Європейський Союз-Україна (із врахуванням зауваження української сторони про те, що в основу зазначеної стратегії має бути покладена ідея про асоційоване членство України).

Греція підтримала входження України до Ради Європи, розцінюючи це як важливий фактор зміцнення демократії і безпеки в Європі, її конструктивна позиція та підтримка нашої держави у Парламентській Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) протягом 1999 – 2001 рр. сприяла поглибленню взаємодії між нашими країнами на багатосторонньому рівні. Греція виступає проти застосування подвійних стандартів з боку ПАРЄ проти України, прихильно ставлячись до реформаторських процесів, що відбуваються сьогодні в нашій державі.

Саме в Греції надзвичайно чутливо сприйняли трагедію на ЧАЕС. Грецька Республіка надала Україні гуманітарну допомогу, ліки, організувала оздоровлення та відпочинок українських дітей, у тому числі по лінії грецької православної церкви. Греція не тільки приєдналася до країн-донорів проекту “Укриття”, декларувавши готовність виділити 2,5 млн. єкю на його реалізацію, але і виконала всі зобов’язання. Тобто офіційне міждержавне

українсько-грецьке співробітництво за короткий термін набуло великого розмаху та дістало багато позитивних зрушень та результатів.

Однак процеси такого співробітництва, незважаючи на наявність найтісніших політичних, економічних, культурних зв'язків між нашими країнами, на сучасному етапі проходять дуже повільно.

Насамперед, ще не до кінця осмислений та залучений у практику великий потенціал форм міжнародного співробітництва, які за своєю природою не мають офіційного характеру, але повною мірою впливають на ефективність та результативність зовнішньої політики держави в цілому, впливають на формування позитивного іміджу та авторитету нашої держави за кордоном. У цьому разі йдеться про величезний потенціал “народної дипломатії”, яка з кожним роком набуває нового змісту та міжнародного визнання. Як відомо, суб'єктами міжнародних відносин можуть виступати не тільки державні органи, а й фізичні та юридичні особи, у свою чергу виокремлюють державні та недержавні форми здійснення таких відносин. У сучасній теорії і практиці міжнародних відносин народна дипломатія та державна дипломатія тісно пов'язані між собою.

Історична практика засвідчує, що недержавні форми здійснення міжнародного співробітництва більш послідовні та не залежать від визначених державних пріоритетів у сфері зовнішньої політики. У цьому випадку об'єктом здійснення міжнародного співробітництва виступає народна дипломатія як різновид недержавної, тобто неофіційної форми налагодження міжнародних відносин. Сучасні форми народної дипломатії широко відображені у поточному законодавстві. Функціями для здійснення народної дипломатії потенційно наділений будь-який суб'єкт, який має право на міжнародне співробітництво. Суб'єктами народної дипломатії можуть бути громадяни України, громадські організації, вищі навчальні заклади тощо.

Формування сучасної народної дипломатії активно розпочалося з здобуття України незалежності. Не варто недооцінювати і той факт, що

перші позитивні результати у визнанні України як держави на міжнародній арені були зроблені завдяки активній підтримці широкого загалу української діаспори, та з боку підтримки тих країн, етнічні представники яких проживають на території нашої держави (Польща, Греція, Туреччина, Вірменія тощо).

Йдеться про численні національні меншини, які в умовах розвитку поліетнічного українського суспільства на законодавчому рівні здобули право на вільний національно-культурний розвиток; вільно встановлювати і підтримувати зв'язки з особами своєї національності та їх громадськими об'єднаннями за межами України, брати участь у діяльності міжнародних неурядових організацій тощо. Тобто сучасній народній дипломатії властива така ознака, як етнічність.

Більш докладніше вищезазначене можна проілюструвати на прикладі розвитку грецької національної меншини, більшість з яких, майже 100 тис., мешкає у м. Маріуполі та північному Приазов'ї.

Так, у 1991 році з метою духовного відродження греків України, підготовки кадрів української інтелігенції за підтримки Маріупольської громади греків, Донецького державного університету, Маріупольської міської ради депутатів було засновано Маріупольський гуманітарний інститут Донецького державного університету (з червня 2004 року – Маріупольський державний гуманітарний університет). Нині МДГУ – вищий навчальний заклад європейського рівня, визнаний не тільки в Україні, а й за кордоном як один з провідних центрів розвитку еллінізму, який активно сприяє процесу національного відродження греків України і є своєрідним мостом дружби між українським та грецьким народами.

Практика проведення спільних міжнародних заходів сприяє поглибленню наукових пошуків, організації та проведенню їх на висококваліфікованому рівні, значно покращує дослідні роботи, забезпечує швидке розв'язання багатьох важливих у світовому масштабі проблем. Таке співробітництво впливає на прискорення науково-технічного прогресу,

одночасно сприяє підвищенню професійного рівня вчених обох країн, дозволяє встановлювати культурні, наукові зв'язки з грецькими діаспорами США, Італії, Англії, Бельгії, Голландії, Німеччини тощо.

Взаємне збагачення та розширення наукових зв'язків – важлива закономірність поступального розвитку суспільства. Це особливо помітно на прикладі українсько-грецьких взаємин, які завдяки різноманітним контактам постійно збагачують увесь спектр українськогрецьких відносин. Рух від епізодичних контактів до доктрини цілеспрямованого співробітництва – ось визначальна тенденція українсько-грецьких наукових взаємозв'язків.

За ініціативою Генерального секретаря у справах греків зарубіжжя МЗС Греції С. Ламбринідиса вперше в Україні проводився місячник грецької культури, присвячений 220-річчю переселення греків до Приазов'я [5].

1.2 Українсько-грецькі економічні стосунки: формування нових напрямків

Економічні стосунки між Грецією та Україною є складовою інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом.

Цю проблему досліджують українські та грецькі науковці, зокрема, О. І. Амоша, О. М. Дьоміна, Н. Й. Коніщева, Ю. В. Макогон, О. А. Слісаренко, Н. А. Терентьева, С. В. Мякушко, Е. Сискос. Певний підсумок щодо наявних досліджень був підбитий на міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток еллінізму в Україні у XVIII–XXI століттях», що відбулася 21–23 травня 2007 р. у місті Маріуполі (Україна).

Крім цього, слід зазначити, що абсолютна більшість наукових публікацій мають переважно констатуючий та інформаційний характер. У них наводять статистику торгівлі та інвестиційної діяльності між країнами, деталізують структурні компоненти.

У більшості праць зазначається, що найбільші обсяги експорту товарів з України у Грецію припадають на енергетичні матеріали, нафту і продукти її

перегонки, чорні метали, зернові культури, деревину та вироби з деревини. Серед товарів імпорту виділяють наступні: тютюн; алюміній та вироби з алюмінію; сіль; сірка; штукатурні матеріали; цемент; пластмаса, фармацевтична продукція; котли; машини; апарати та механічні пристрої. Якщо критично оцінити експорт України у Грецію, то навіть за масштабами української економіки він є мізерним, становлячи менше 0,5% експорту товарів з України.

Ще меншим є імпорт товарів з Греції, що займає у загальному обсязі імпорту України приблизно 0,2%. Це за практично цілковитої відсутності інтересу до українського ринку з боку інвесторів. Розвиток українсько-грецьких економічних відносин необхідно будувати з урахуванням особливостей цих економік (табл. 1.1).

По-перше, необхідно врахувати, що Греція належить до числа країн з розвинутою ринковою економікою, а Україна є країною з перехідною економікою, де цілі покоління (керівників та населення) повністю втратили традиції підприємництва, виростили на звичках жити за директивами, які надходять з центру, та при соціальному утриманні.

По-друге, Україна є орієнтованою на експорт країною (експорт перевищує 60 % ВВП), чого не скажеш про Грецію, частка експорту якої становить 20 %.

По-третє, Греція має галузі, де вона є лідером на світовому ринку, зокрема у сфері морських перевезень і міжнародного туризму вона входить до п'ятірки лідерів. Для України це в меншій мірі властиве, хоча її й можна віднести до групи великих світових торговців чорними металами, соняшником, олією та зерновими.

Отже, за основу розвитку економічних стосунків України з Грецією слід покласти умови, що впливають з необхідності переходу до постіндустріального устрою, основою якого є нова економіка (економіка знань). Це означає, що обидві сторони повинні орієнтувати розвиток

економічних стосунків між своїми країнами на сферу наукомістких послуг та сприяти цьому процесу. Деякі основи цих стосунків вже закладені.

З 2000 р. набула чинності міжурядова угода між Україною та Грецькою Республікою про співпрацю в галузі освіти, науки та культури. Це дало можливість здійснювати обмін науковцями та спеціалістами, проводити спільні дослідження у галузях, які становлять взаємний інтерес.

Щороку грецька сторона надає стипендії українським громадянам з метою здобування вищої освіти та післядипломного навчання у Греції.

Таблиця 1.1. Особливості економіки Греції та України

Греція	Україна
1. Країна з ринковою економікою	1. Країна з перехідною економікою
2. Країна, орієнтована на імпорт	2. Країна, орієнтована на експорт
3. Наявність галузей – лідерів світового ринку	3. Відсутність галузей – лідерів світового ринку
4. Лідер на світовому ринку морських перевезень та міжнародного туризму	4. Входить до групи великих світових торговців чорними металами, соняшником, олією та зерновими, але не країн-лідерів

Ймовірно, що нині виникає необхідність у переході до якісно нового етапу стосунків, коли співпраця в науці та освіті набуває форми великих програм. Їх варто орієнтувати на істотні якісні зміни структури економіки та експорту обох країн і лідерство на Світовому ринку принаймні в одному новому напрямку чи хоча б в одному новому продукті, який може мати великий попит. З цією метою сторони повинні визначити сферу, де можна зробити великий прорив у науці та техніці й відшукати необхідні ресурси для спільної організаційної, кадрової та фінансової підтримки проекту.

Організація економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) до наукомістких відносить чотири галузі: аерокосмічну; виробництво комп'ютерів та

конторського устаткування; виробництво електронних засобів комунікацій і фармацевтична промисловість.

Трохи більш деталізована класифікація наукомістких технологій і товарів опрацьована Статистичним управлінням США. Вона включає десять позицій: біотехнології, створені на основі використання досягнень генетики; медичні технології, відмінні від біологічних (ядернорезонансна томографія, ехокардіографія тощо); оптоелектроніка; комп'ютери та телекомунікації; електроніка; гнучкі автоматизовані виробничі модулі та лінії зі станків з ЧПУ, що керуються ЕВМ, роботи, автоматичні транспортні пристрої; нові матеріали, у тому числі напівпровідники, оптичні волокна та кабелі, відеодиски, композити; аерокосмос; озброєння та атомні технології.

Основи розвитку економічних стосунків України та Греції полягають в наступному:

- Нова економіка (економіка знань) як спільний інтерес
- Орієнтація на сферу послуг
- Співпраця в галузі науки та освіти
- Спільний прорив у лідери хоча б в одному принципово новому продукті чи створення нової підгалузі економіки

При всіх відмінностях європейської та американської класифікації наукомістких технологій і товарів кожна з них включає сферу фармацевтики і медицини. Враховуючи успіхи української та грецької науки і практики, можна припустити, що більша (можливо, навіть найбільша) вірогідність виходу на лідерські позиції на основі взаємовигідної співпраці Греції та України є саме в цих сферах.

Не менш привабливим є розвиток співпраці України і Греції в галузі міжнародних наукомістких послуг. Відповідно до класифікації ОЕСР, до них належать п'ять галузей: сучасні види зв'язку; фінансові послуги; освіта; охорона здоров'я і так звані бізнес-послуги, які включають розробку програмного забезпечення, контрактні дослідження й опрацювання (ДР),

консультативні, маркетингові та інші послуги, що використовуються при організації та веденні бізнесу.

Наприклад, великим успіхом у західних країнах могли б користуватися послуги українських медиків у галузі стоматології та фізіотерапії. Зараз за одержанням такого лікування дуже часто звертаються колишні громадяни України, які добре знають та високо цінують його якість і ціновий рівень. Варто звернути увагу на напрямки, пов'язані з бізнес-послугами.

Нині у структурі експорту послуг України у Грецію вони займають менше 2%, що, поза сумнівом, нижче від потенціалу нашої країни. Висловимо лише одне припущення: якщо б вдалося скоординувати й об'єднати спеціалістів з консалтингу та маркетингу, то можна розраховувати на чималий комерційний успіх греко-українських фірм на ринку послуг пострадянського простору. Конкурентні переваги таких фірм формувалися б за рахунок того, що, поперше, кожна з країн має кваліфіковані наукові кадри в галузі економіки та підприємництва.

По-друге, такі інтернаціональні фірми могли б одержати синергічний ефект за рахунок того, що українські фахівці краще знають специфіку ринку СНД, а грецькі – європейського та американського ринків.

До того ж обидві країни зацікавлені в одержанні джерел швидкого зростання заробітної платні працездатного населення, що властиве для наукомістких галузей. Звичайно, як у випадку з будь-яким новим масштабним проектом, стосовно такого припущення можливі заперечення. Аргументом проти цього може бути та обставина, що у структурній перебудові економіки на користь наукомістких галузей вже досягли успіху інші країни: визнані технологічні лідери – США, Японія, Великобританія – та дві азійські країни з числа нових індустріалізованих, як їх називають, – Південна Корея та КНР, тому нові гравці мають небагато шансів на успіх.

З таким твердженням можна погодитися лише у тому сенсі, що згадані країни дійсно багато чого досягли у торгівлі наукомісткими товарами та послугами. Поряд із цим ринок нової економіки настільки швидко

розвивається, що в ньому існує чимало вільних ніш та ще більше нових ніш з'являється. Їх зайняти можуть ті, хто матиме більшу готовність У структурі торгівлі послугами України та Греції практично зовсім не розвинута торгівля освітніми послугами, хоча чимало вищих та середніх учбових закладів мають прямі контакти та знаходять чимало корисного у системах освіти кожної країни.

Отже, експорт та імпорт освітніх послуг в орбіті стосунків Україна – Греція, у тому числі й реалізація їх третім країнам, – напрямок цілком перспективний та поки що зовсім не розвинутий.

Найбільш очевидні аргументи на користь такого твердження такі. По-перше, у Греції перебувають на тимчасових роботах кілька сот тисяч громадян України, які мають потребу в здобуванні певних спеціальностей з умовою одержання двох дипломів – українського та грецького. Така практика розповсюджена у стосунках України з Німеччиною, і вона може бути адаптована до україно-грецьких стосунків.

По-друге, у трудових мігрантів з України є зацікавленість у навчанні їхніх дітей у Греції за системою двох дипломів. Це дає можливість після одержання диплому зробити вибір робочого місця в одній з двох країн, залежно від економічних, політичних, сімейних та інших умов. З дуже великою вірогідністю можна сказати, що випускники вузів, у яких розвинуті україно-грецькі програми навчання, могли б стати «мотором» розвитку економічних стосунків між двома країнами.

По-третє, Україна і Греція мають достатній потенціал висококваліфікованих наукових і педагогічних працівників для того, щоб створити програми та учбові заклади для надання освітніх послуг третім країнам. При цьому колективи науково-педагогічних працівників можна формувати на інтернаціональній основі, місце навчання – у країні з меншими витратами для студентів та навчального закладу, а мовою навчання обирати англійську (переважно).

Такі навчальні заклади, поза сумнівом, набудуть популярності й серед власної молоді. Новий підхід потребує опрацювання та реалізації в галузі туризму.

У 2005 р. експортний показник України за статистичною позицією міжнародних послуг «поїздки» у Грецію становив \$1,0 млн, а імпорتنий – \$3,5 млн. Імовірно, що більша частина цих послуг припадає на трудових мігрантів. Водночас у громадян України не користуються достатньою популярністю туристичні поїздки у Грецію, про що свідчить, зокрема, переважання попиту в українських туристів на туристичні пропозиції туроператорів Туреччини та Єгипту.

Особливо мало культивується в Україні освітній туризм у Грецію, який легко можна інтегрувати в освітній бізнес. Наприклад, вивчення історії стародавнього світу зі складанням відповідного екзамену для школярів та студентів можна було б організувати у Греції. Для цього має бути опрацьовано відповідну навчальну програму, дібрано педагогічний персонал, відпрацьовано маршрут, сформована цінова політика, що забезпечує доступність для батьків такого виду освітніх послуг.

Достатньо перспективним може виявитися спільний бізнес українських та грецьких туристичних фірм з відвідування давньогрецьких міст, розташованих в Україні (Херсонес, Ольвія тощо).

Швидке просування на ринок туризму таких турів можна здійснити шляхом рекламування їх серед туристів, які проводять у Греції свою відпустку. Розглядаючи економічні стосунки України та Греції як історично безперервний процес, потрібно зазначити, що вони завжди слугували економічному розвитку обох країн. У ХХІ столітті світове співтовариство вирішує проблеми побудови постіндустріального суспільства, яке вносить зміни у систему міжнародних економічних стосунків.

Відповідно, економічні стосунки України та Греції повинні розвиватися з урахуванням нових тенденцій світового розвитку, особливо тих, що пов'язані з формуванням економіки знань.

Греція та Україна нерідко проводять великі міжурядові форуми, на яких підписують важливі угоди. Нині готується нова зустріч президентів. Важко уявити, що вона може вирішити питання, які кардинальним шляхом змінять обличчя спільної співпраці в економічній сфері.

Проте вже сьогодні необхідно усвідомити, що загальне коріння розвитку двох країн, яке існує в економіці, історії та духовній сфері, потребує опрацювання та реалізації широкомасштабної програми співпраці з достатньою фінансовою, політичною й організаційною підтримкою для наявної зміни розміру взаємної користі [6-10].

1.3 Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Грецькою Республікою

Співробітництво України з Грецькою Республікою має довготривалий взаємовигідний характер. Наявна договірно-правова база зовнішньоекономічних відносин сформована на рівні, що забезпечує стабільний розвиток двостороннього торговельно-економічного співробітництва. Станом на кінець 2008 р. чинними є 32 документи, які складають нормативну базу українсько-грецьких відносин, з яких 21 документ є двостороннім.

Економічні відносини регулюються в першу чергу Угодою між Урядом України та Урядом Грецької Республіки про економічне, промислове і науково-технічне співробітництво від 25.07.1991р

Важливою складовою торговельно-економічних відносин України та Грецької Республіки є діяльність українсько-грецької Міжурядової спільної Робочої Групи з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва.

У 2008 році двостороннє торговельно-економічне співробітництво розвивалось динамічно та в цілому відповідало національним інтересам України. Відмічалось суттєве збільшення товарообігу товарами та послугами. За даними Держкомстату України за підсумками 2008 р. товарообіг товарами та послугами між Україною та Грецією становив 709 млн. дол. США, що на 39% більше показника 2007 р. (510 млн. дол. США). При цьому, український експорт до Греції збільшився на 47% та склав 480 млн. дол. США. Показник українського імпорту збільшився на 25% та склав 230 млн. дол. США. Позитивне для України сальдо становить 250 млн. дол. США.

Частка торговельно-економічного співробітництва України з Грецькою Республікою становить 1,5% від обсягу торгівлі з країнами ЄС та 0,46% від загального обсягу зовнішньої торгівлі. За підсумками 2008р. Греція займає 19 місце у загальному обсязі двосторонньої торгівлі товарами та послугами України з країнами світу.

Незважаючи на світову економічну кризу існує потенціал для подальшого поглиблення взаємовигідних відносин, про що свідчать дані щодо обсягів товарообігу між двома країнами протягом останніх дев'яти років – збільшення більш ніж у 5 разів.

Суттєве зростання українського експорту товарів з України до Греції за результатами 2008 року відбулось за рахунок збільшення поставок зернових культур (загальне збільшення у 29 разів), здебільшого за рахунок збільшення поставок кукурудзи (більш ніж у 100 разів) та пшениці (більш ніж у 20 разів). Також помітним було збільшення українського експорту по наступних товарних позиціях: меблі (на 125%), залишки відходів харчової промисловості (на 50%), насіння і плоди олійних рослин (на 48%).

В той же час, протягом 2008 р. спостерігалось помітне зменшення поставок алюмінію та виробів з нього (на 98%) та кондитерських виробів (на 94%).

Поставки нафти та нафтопродуктів на грецький ринок у першому півріччі 2008 року дещо зменшилися, однак, незважаючи на це, за

результатами року поставки зазначеного товару збільшилися на 48% й досі займають першу позицію в рейтингу українського експорту до Греції. Зменшення поставок нафти та нафтопродуктів у першій половині року можна пояснити природними коливаннями попиту та пропозиції на ринках обох країн

Разом з тим, відбулось деяке розширення номенклатури українського експорту до Греції, зокрема, щодо поставок взуття та продуктів з м'яса та риби.

Окремо слід відзначити питання поставок соняшникової олії українського походження до Греції. На підставі рішення Європейської комісії від 21 травня 2008 року Греція на деякий час повністю заборонила продаж цього продукту в роздрібній торговельній мережі. В рамках оперативного реагування на запровадження Грецією одностороннього обмеження на імпорт соняшникової олії походженням з України українською владою була підготована відповідна заява, яка була передана Міністерству економіки та фінансів Греції та оприлюднена в провідних грецьких ЗМІ. Окрім того, були проведені переговори з керівництвом Генерального секретаріату захисту прав споживачів Греції, що дозволило в липні 2008 року домогтись зняття зазначених обмежень. Слід зазначити, що дані обставини не призвели до скорочення поставок соняшникової олії та за результатами 2008 року спостерігалось збільшення українського експорту продукту на 14%.

У структурі імпорту з Греції до України найбільші обсяги займають наступні товарні позиції (за даними Національної статистичної служби Греції): їстівні плоди, горіхи та цитрусові (14%), продукти хімічної промисловості (11,6%), ефірні олії та косметичні препарати (11%), котли, машини і механічні пристрої (8%), тютюн (7%), електричні машини і устаткування (4%), продукти переробки овочів та плодів (3,8%), нафта та нафтопродукти (3,2%).

Існує можливість певних ускладнень розвитку торговельно-економічних відносин України з Грецією протягом 2009р. у зв'язку з

впливом світової економічної кризи. За останніми даними Банку Греції в країні спостерігається зниження обсягів будівництва на 15-20%, внаслідок чого можна прогнозувати зменшення на аналогічний відсоток попиту на металовироби з України для будівництва. Водночас, нарощування українського експорту до Греції можливе, в першу чергу, за рахунок збільшення поставок продукції агропромислового комплексу.

Варто відзначити активну участь грецьких банків на українському фінансовому ринку на протязі останніх декількох років. Ця тенденція залишається і на сьогоднішній день в умовах світової економічної кризи. Наразі на українському ринку функціонує один з найбільших банків Греції “Пірейський банк”, який нещодавно завершив операцію з придбання 99,6% акцій Міжнародного комерційного банку (ICB) та “EFG Євробанк Ергасіас”, що придбав український банк “Універсальний”. Можливості входження на український банківський ринок вивчає також “Національний банк Греції”. В свою чергу, український банк “Приват банк” опрацьовує можливості входження до грецького ринку.

Разом з цим, існує одне невирішене питання господарського характеру, яке певним чином негативно впливає на подальший розвиток двостороннього торговельно-економічного співробітництва та імідж нашої держави в країні перебування. Питання стосується невиконання Державним підприємством “Суднобудівний завод ім. 61 Комунара” (м. Миколаїв) зобов’язань перед грецькою компанією “Ласкарідіс Шіпінг Ко., Лтд” за укладеним зовнішньоекономічним контрактом на будівництво рефрижераторного судна [11].

Висновки до розділу 1

Обґрунтовано ідею спільної експансії Греції та України на світовому ринку. Показано, що особливості економіки двох країн здатні доповнювати одна одну. Великим успіхом у західних країнах могли б користуватися послуги українських медиків у галузі стоматології та фізіотерапії. Розвиток

торгівлі освітніми послугами передбачає як навчання українських мігрантів та їхніх дітей у Греції, так і створення спільних міжнародних навчальних закладів для навчання громадян третіх країн. Припускається, що за умови об'єднання спеціалістів з консалтингу та маркетингу можна розраховувати на чималий комерційний успіх греко-українських фірм на ринку послуг пострадянського простору. Доведено доцільність культивування в Україні освітнього туризму в Грецію, який можна також інтегрувати в освітній бізнес, та перспективність спільного бізнесу на світовому ринку українських і грецьких туристичних фірм із розвитку туризму до давньогрецьких міст, розташованих в Україні (Херсонес, Ольвія тощо).

Розділ II Дослідження грецької історико-культурної спадщини на території України як підґрунтя для розвитку туризму

2.1. Дослідження історичних подій та їх вплив на фортифікацію українсько-грецьких взаємовідносин

2.1.1. Історія розселення греків на території України

Греки з'явилися на теренах України ще в 6-му столітті до Христа. Це було пов'язано із заснуванням давньогрецьких міст-держав на узбережжі Чорного моря.

Ольвія, Тира, Пантікапей, Херсонес тощо стали форпостами еллінського світу в цьому регіоні Європи.

З 9 століття починають встановлюватися торговельні і культурні зв'язки Русі з Візантією. Відносини з греками активізувалися після прийняття Руссю-Україною християнства, над усе в царині релігійних питань, між-церковних контактів.

У період XVI-XVII ст. грецькі колонії виникають у Львові, Кам'янець-Подільському та інших містах, де греки брали активну участь в діяльності місцевих православних братств.

Наприкінці XVIII, на початку XIX ст. уряд Російської імперії переселив тисячі греків із володінь Туреччини на терени України. На початку XIX століття, після чергового повстання греків на островах Егейського архіпелагу та жорсткої розправи після придушення виступу, тисячі греків переїхали до тодішньої Російської імперії, насамперед у Крим.

Серед них були грецькі аристократи – Кантакузени, Іпсіланті, що отримали величезні маєтки на українських землях.

Значним центром українських греків був Ніжин, де грецькі купці ініціювали щорічні ярмарки, що спричинилися до розквіту цього міста. Чимало греків було в Переяславі і Києві, де з 18 століття до 1917 р. існував грецький Єкатерининський монастир.

У наші дні виповнюється 225 років з того часу, як греки переселилися в Приазов'я. У 20-ті, 30-ті роки XX століття у Приазов'ї серед греків

розпочався процес національного відродження, виникли 3 грецькі національні райони і 30 сільрад, з'явилися літератори, що писали грецькою.

2.1.2 Україно-грецьке співжиття

У XVI - XVII ст. православна Україна наполегливо намагається встановити відносини зі східними патріархами – Константинопольським, Антиохійським, Олександрійським, Єрусалимським, де теж домінував грецький етнічний і культурний елемент.

Грецька мова була обов'язковою в усіх навчальних закладах релігійного спрямування в Україні того часу. Та й грецьких викладачів там було чимало. В релігійно-культурному житті Львова і Острога помітний слід залишили греки архієпископ Арсеній, Кирило Лукарис.

Майже всі діячі української науки і культури вказаної доби були добрими знавцями грецької мови і мали міцні зв'язки з Грецією, насамперед із Святим Афоном. Багато грецьких професорів та спудеїв було в Києво-Могилянській академії, численних колегіях, духовних семінаріях тощо.

Князь Костянтин Острозький мав греків-радників: Діонісія Полеолога і Мосхопула. Грек Астаматій був послом гетьмана Петра Дорошенка в Царгороді. Чимало українських старшинсько-шляхетських родин було грецького походження: Томари, Капністи, Тернавіоти, Левицькі, Янжули, Константиновичі, Христофоровичі, Мануйловичі, Урсали, Мотоніси, Комбурлеї, Мазапети, Мазараки та ін.

На Січі, як віками в Україні-Русі, сповідували "греко-східне" християнство. Греки траплялись у козацтві (одному з них судилося стати предком Михайла Драгоманова, Олени Пчілки та Лесі Українки).

З 1709 р., під оттоманською адміністрацією, архімандритом низовиків був грек.

2.1.3. Греки в українській культурі

Костянтин Корнякт. Грек за походженням, народився на острові Крит 1517 року. Згодом переїхав до Молдови і почав возити до Львова на продаж вино, шовк та бавовну. Отримавши від короля Сигизмунда Другого Августа право безмитної торгівлі по всій території Речі Посполитої, він 1570 року оселився у Львові, домігся королівської грамоти на право збирання мита на Волині, Київщині, Поділлі, Підляшші, Холмщині та в Галичині.

Він надавав магнатам і шляхті позики під заставу маєтностей, а невдовзі сам був піднесений у шляхетську гідність, придбав містечко Куликів і десяток сіл.

1586 року Корнякт став одним з дванадцяти членів-засновників славнозвісного Успенського православного братства у Львові. Коштом Корнякта італійські архітектори Петро Барбон та Павло Домінічі Римлянин звели ренесансну шістдесятишестиметрову дзвіницю Успенської церкви. Вона отримала назву "вежа Корнякта", стала символом братства і була зображена на його печатці.

Про вежу Корнякта йшлося і у статуті братства: "А якби брат брата словом у братстві зганьбив, має бути покараний сидінням на дзвіниці". Корнякт замовив для неї великий дзвін, підтримував братські школи і друкарню.

Він оплачував судові видатки у процесі православних міщан проти контрольованого католиками львівського магістрату, фінансував діяльність православної фракції Сейму у Варшаві. Костянтин Корнякт помер у Львові 1603 року, заповівши братству величезну суму, і був похований у збудованій його коштом церкві Трьох Святителів.

Іван Карабиць – композитор.

Микола Аркас – засновник "Просвіти" в Миколаєві, автор опери "Катерина" і книги "Історія України-Русі", його предки народились поблизу Олімпу.

Архип Куїнджі - (1841 – 1910), художник, автор славнозвісної картини "Місячна ніч на Дніпрі", а також "Чумацький шлях", "Березовий гай" та багатьох інших. Народився в Маріуполі.

Брати Зосими (Ніжин), меценати.

Академіки Геннадій Мацука, Віктор Берехта, Сергій Андранатті, члени-кореспонденти Дмитро Зербіно, Анатолій Мазаракі.

Майже у кожному історичному чи краєзнавчому музеї України є пам'ятки з давніх грецьких колоній на теренах сучасної України. Пам'яткою просто неба є руїни міста Херсонес поблизу сучасного Севастополя у Криму. У Києві на Подолі сьогодні є діюча грецька церква.

За переписом 2001 року в Україні є майже 92 тисячі осіб, які визнали себе греками. Греки найбільш зрусифікована національна меншина України, Найбільша грецька громада в сучасній Україні зафіксована в Донецькій області: 77,5 тисяч осіб. Це лєвова частка всіх українських греків.

Викладання новогрецької мови здебільшого не входить в офіційну шкільну програму, тому на вивчення її відводиться 1-2 години на тиждень; мало шкільних підручників, які б допомагали учням засвоювати мову, і посібників для вчителів. Проте, вже існують проекти двосторонніх угод між Україною та Грецією, які повинні сприяти поліпшенню стану в освітніх закладах України, де вивчають грецьку мову.

Запропоновані двомовні між-культурні освітні програми, які передбачають існування:

- факультативів у недільних школах грецьких общин і культурних товариств для засвоєння навичок спілкування людей різного віку;
- шкіл із програмами, куди внесено вивчення грецької мови як іноземної або як мови національної меншини;
- дошкільних закладів з вивченням новогрецької;
- експериментальних двомовних шкіл з викладанням новогрецької мови 7-8 годин на тиждень у молодших і 10-12 годин – у старших класах.

Особливу ланку в освіті греків становлять вищі навчальні заклади України. Створено Маріупольський гуманітарний інститут, який готує вчителів новогрецької мови. Традиційно новогрецьку мову вивчають у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, де спеціалістів цього профілю готують з 1958 року і де в травні 1999 року створено кафедру елліністики. Така кафедра є в Таврійському університеті, її викладачі також готують учителів новогрецької мови.

У Львівському національному університеті неоелліністика нещодавно увійшла до навчальних програм студентів класичного відділення. Новогрецьку мову викладають також в Одеському університеті. Крім того, новогрецьку мову вивчають у низці приватних вузів, скажімо, в Слов'янському університеті в Києві, в Міжнародному інституті лінгвістики та права. Можна сподіватися, що незабаром викладання новогрецької мови в освітніх закладах України, особливо в місцях компактного проживання греків, дасть вагомі наслідки.

Цьому допомагають різні установи Греції (Посольство Грецької Республіки в Україні, Міністерство освіти та релігій Греції, Міністерство закордонних справ Греції, Генеральний Секретаріат у справах зарубіжжя та інші заклади).

1994 року була прийнята друга програма Європейського Союзу з підтримки розвитку грецької освіти, що закінчилася у кінці 1999, у ній було передбачено спеціальний розділ "Грецька освіта за кордоном". Згідно з цією програмою визначені напрямки допомоги у викладанні новогрецької мови вчителями з Греції, стажування викладачів шкіл та університетів України в навчальних закладах Греції, удосконалення знань мови у студентів.

На додачу, передбачено допомогу навчально-методичною літературою, відеокасетами, касетами записів уроків підручників та посібників. Таку допомогу отримали всі університети України, де викладають новогрецьку мову, деякі школи України.

2.2 Розвиток українсько-грецьких культурних контактів

Тижні (Дні) грецької культури у м. Одеса Розглянута діяльність Одеської філії «Фонду грецької культури» (ФГК), що сприяє ознайомленню населення України з досягненнями грецької культури та сприяє відродженню й розвитку культурної самобутності греків України.

Багатовікова історія контактів українського та грецького народів, в основі якої лежить загальна духовна основа, спільні сторінки історії та культурні зв'язки неодноразово привертала увагу дослідників. Після здобуття Україною незалежності взаємини двох країн динамічно розвиваються, спираючись на базу, що сприяє, насамперед, значному поглибленню міжнародного співробітництва в галузі культури.

Тема українсько-грецького культурного діалогу ще не знайшла комплексного висвітлення у вітчизняній історіографії. Однак, аспекти українсько-грецького культурного співробітництва розглянуті у розвідках М. Араджіоні¹, М. Абдулаєвої, Н. Бацак, Н. та О. Терентьєвих, Є. Іванова, Т. Ілюк, В. Томозова, К. Балабанова та С. Пахоменко, М. Дьоміної, Г. Ізувіти, та інших дослідників.

Культурні обміни між країнами є ефективною формою розвитку дружніх зв'язків, тому що вони створюють позитивну емоційнопсихологічну основу. Наряду з участю у фестивалях, у святах та ювілейних заходах, наукових та науково-практичних конференціях, міжнародних зустрічах, обміном виставками, художніми колективами, туристичними та спортивними групами, торгово-економічним співробітництвом, важливим є також обмін досвідом у рішенні муніципальних, адміністративних і екологічних проблем. Провідною формою культурного діалогу, що дозволяє найбільш повно та різнобічно продемонструвати національну своєрідність, сприяє Дні та Місячники національних культур, які проходять в Україні та Греції.

Ця форма культурного співробітництва залишається актуальною на сучасному етапі, і ключову роль в реалізації цих акцій відіграє Одеська філія Фонду Грецької Культури.

Основними формами діяльності філії сьогодні є: організація виставок, концертів, театральних вистав, фестивалів, лекцій, семінарів, наукових конференцій, диспутів; пропаганда грецької книги, організація літературних вечорів, підтримка перекладів; видавництво книг та каталогів заходів, надання фінансової підтримки творчим, видавничим, науковим, учбовим та іншим проектам; розвиток освітньої та культурологічної діяльності в навчальних та інших закладах України й зарубіжжя в співробітництві з місцевою владою та місцевими товариствами греків України; поширення грецької мови шляхом викладання її у філіях та школах, а також наданням матеріалів, підручників та інших учбових посібників; проведення тестування на отримання Міжнародного Сертифікату; забезпечення безкоштовного доступу всіх бажаючих до ресурсів інформаційного центру (бібліотеки).

З 1995 р. зусиллями Фонду грецької культури Тижні грецької культури стали традиційними в м. Одесі. З 6 по 30 вересня 1998 р. Місячник грецької культури в Україні вперше було проведено Генеральним Секретаріатом у справах греків зарубіжжя, Міністерством закордонних справ Греції спільно з Посольством Грецької Республіки в Україні та Федерацією грецьких товариств України при підтримці Міністерства культури та мистецтв України та Національного комітету України у справах національностей та міграцій.

В Одесу були доставлені експонати для експозиції, що дозволило познайомитися з традиційною та духовною культурою греків Криму. Серед експонатів, що були представлені кримським Центром – предмети традиційного ткацтва й одягу, фотографії грецьких родин речі, що їм належали, документи та книги. Значна частина експонатів була представлена з колекції історико-етнографічного музею в селі Чернопольє Белгородського району Криму. Великий інтерес викликали експонати з фондів Одеського історико-краєзнавчого музею, обласного архіву, Одеської міської наукової бібліотеки ім. М. Горького. Окрім матеріалів, представлених організаторами виставки, показано було також експонати, надані сім'єю онука К.К. Костанді, сім'єю В. Петрідіса, колекціонером Г. Померанцевим та

іншими¹⁵. Особливий інтерес представляли фотографії та документи з особистих архівів Э. Маттэу, Л. Пшеничної-Джелалі, К. Якушенко, А. та Е. Поліхроніді, Г. Носирева-Іоанно, Н. Капітанакі-Газі.

Багатогранність культури грецького народу допомогли представити виступи ансамблю «Ліцей гречанок» та танцювальною групою етнографічного товариства «Курітес», що не лише ознайомили українців з танцювальною культурою грецького народу, а також продемонстрували красу справжніх грецьких народних костюмів, багата колекція яких (понад 2500 одиниць) зберігається в музеї Ліцею гречанок. Завершилося проведення Місячника в столиці України.

З великим успіхом пройшли виступ грецького оркестру візантійської музики під керівництвом композитора-музикознавця Х. Халаріса. Оркестр представив українським слухачам чудові зразки грецького музичного мистецтва, у виконанні на грецьких народних інструментах. Уявлення українців про різноплановість грецької музики доповнили твори грецьких композиторів М. Калміріса то Н. Скалкотаса у виконанні Одеського національного філармонійного оркестру (художній керівник та диригент – Х. Ерл), а також твори грецьких композиторів, у виконанні Симфонічного оркестру Національної філармонії України (художній керівник – М. Дядюра). Ці музичні твори, які були виконані оркестрами спільно з відомим грецьким музикантом Д. Семсісом, ім'я якого відомо меломанам далеко за межами Еллади, успішно сприймалися українською публікою.

Величезний успіх мала співачка Д. Галані. Широкий діапазон її голосу, його ліризм та сила дозволили співачці представити широку гамму грецької пісні – від складних мелодичних композицій до творів народного характеру. Пісні грецькою мовою, у виконанні Д. Галані, зачарували українських слухачів своїм надзвичайним колоритом та мелодійністю голосу співачки. З багатим та цікавим світом грецької традиційної та сучасної музики український народ ознайомили твори у виконанні Державного

оркестру грецької музики (Греція), незмінним художнім керівником якого є грецький композитор С. Ксархакос.

Поряд із грецькими артистами виступили й місцеві майстри сцени: ансамблі “Сартанські самоцвіти” і “Пірнешу астру” з Малого Янісоля, київський танцювальний колектив “Зорбас”. Співачка Т. Каці виконала гімн Федерації грецьких товариств України, написаний поетом і композитором одного з лідерів національного грецького руху Д. Патричі.

Треба зазначити, що особливе місце в пісенному мистецтві греків України належить творчості Т. Каці. На початку творчої кар’єри співачка виступала як самодіяльний виконавець у фольклорному колективі “Сартанські самоцвіти”, а згодом розпочала сольну діяльність. Володіючи широким діапазоном вокалу, вона у 1990-х рр. підкорила публіку Греції, ставши чи не найголовнішим символом самобутньої культури греків України. Успіхом користувалася вистава «Атріди» у постановці Театру Весни (Греція). Зрозуміти різноплановість грецького театрального мистецтва, традиція якого лежить в основі класичного європейського театру, допомагали й постановки Українського драматичного театру ім. І. Франка, а також «Медея» Евріпіда у виконанні Севастопольського російського драматичного театру ім. А. Луначарського.

Антична тематика завжди була близька трупі Севастопольського театру ім. Луначарського. З 1996 р. вистава «Медея» є на сцені Херсонського античного театру. В рамках конференцій «Дружні та культурні зв’язки Греції та України» науковці, громадські та культурні діячі обох країн обговорювали проблеми багатовікової історії зв’язків України та Греції.

Ці конференції пройшли у Київському університеті імені Тараса Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка), куди були запрошені всі, хто цікавиться розвитком двосторонніх зв’язків між нашими народами. У своєму виступі на закритті місячника грецької культури Голова Ради Федерації грецьких товариств України О.

Проценко-Пічаджі підкреслила, що заслугою Федерації є те, що вона змогла об'єднати зусилля людей, здатних особистим прикладом і мобілізуючим словом сколихнути народ, дати йому впевненість у своїх силах та можливостях, допомогти вивчити рідну мову, осягти культуру своїх предків, усвідомити свою значимість у системі процесів, що відбуваються у світовому еллінізмі”.

Проведення місячника культури – це ще один крок на шляху зміцнення духовних зв'язків двох культур. 22-27 березня 1999 р. відбувся Тиждень грецької культури в м. Одеса. Урочисте відкриття культурної акції відбулося у СЗШ № 25. В усіх класах цей школи був проведений урок на тему “Греція: велика спадщина та сучасність”, стартував міжнародний дитячий конкурс “Олімпійське перемир'я” і перший тур Всеукраїнського конкурсу з грецької мови, літератури та історії Греції.

Святковий концерт підготували учні цього українського учбового закладу, в том числі дитячий хор грецької пісні філіалу Фонду грецької культури. Колектив хору був створений лише рік тому з метою популяризації музичної культури Греції.

Треба зазначити, що залучення молодого покоління до діяльності в галузі культури позитивно позначається на вихованні в нього почуттів патріотизму, національної гідності, поваги до культурних надбань свого народу і бажання їх розвивати.

Під час проведення конференції (круглого стола) в Одеському морському університеті відбулася жвава дискусія на тему “Шляхами давньогрецьких мореходів”. В ній взяли участь ректор Одеського Морського університету, голова Обласної Федерації вітрильного спорту академік Ю. Воробйов, капітан I рангу морської аташе Посольства Греції в Україні К. Політіс, командор вітрильної Крейсерської Спілки України О. Рябченко, заступник директора Одеського археологічного музею НАН України к.і.н. С. Охотніков та інші.

Під час проведення Тижня були відкриті книжкові виставки: “Грецька художня та інша література українською та російською мовами”, “Книги грецькою мовою, видані в Одесі”, “Греки та Києво-Печерська лавра. Слід у віках”. Виставка “Скарби бібліотеки Г.Г.Маразли” є донина визнання і поваги до одного з впливових громадських і культурних діячів минулого Одеси. Григорій Григорьевич Маразли – грек за національністю, одесит за народженням. Він свої сили спрямував на благо м. Одеса, будучи міським головою з 1878 по 1895 рр. Значної інтерес викликала виставка “К.К.Костанді та інші художники-греки в Одесі”, яка дала можливість показати не лише роботи художників, але й представити рідкісну літературу про них, документи й автографи, що розповідають про їх життя і творчість. Ця виставка – результат спільних зусиль співробітників Одеської державної наукової бібліотеці імені М. Горького, Одеського художнього музею та галереї “Ліберті”, колекціонера С. Луціка.

У талановитій сім’ї одеських художників працювали пліч-о-пліч представники різних народів. Не останню роль відіграли у цьому товаристві художники-греки. Протягом багатьох років К. Костанді та О. Стіліануді очолювали Товариство південноросійських художників (художнє об’єднання в Україні на межі 19-20 ст.).

В наступні роки матеріали, що були представлені на виставці, були видані у вигляді добре ілюстрованої книжці. Значний інтерес у глядачів мала вистава «Орестея» – драма для актора, танцівника та інструментального ансамблю за Есхілом у виконанні українських виконавців.

Наступного року Тиждень грецької культури відбувся з 20 по 25 березня. Він був відкрий презентацією словесного шкільного журналу «Еллада» у СЗШ № 25.

У рамках цього культурного заходу відбулися книжкові виставки: “Вічна юність древньої землі Еллади”, що була підготовлена в Одеській державній науковій бібліотеці імені М. Горького, а також 2 виставки українського художника В. Бахтова (“Ольвія. Реконструкція античного

простору (графіка, живопис, об'єкти фото та відіо" та "24 ілюстрації Геродота: графіка").

Новими формами діяльності Фонду грецької культури з'явилися презентація грецького художнього фільму про жінку-героїню в історії боротьби грецького народу проти турецького ярма М. Маврогенус, а також лекція-презентація президентом всеукраїнського товариства "УкраїнаГреція" Н. Терентьєвій своєї книги "Греки в Украине: экономическая и культурно-просветительская деятельность в 17-19 ст."

З цього року почалось видання іменного покажчика "Греки Одеси", який був складений на основі метричних книг Одеської грецької Свято-Троїцької церкви. Це видання є спільним проектом Державного архіву Одеської області й Одеської філії Грецького фонду культури. Завдяки цьому проекту багато питань, які були зв'язані з історією грецької громади Одеси, знайшли свої рішення.

Етнічні греки України та закордонні дослідники одержали можливість підтвердження своєї національності й родинних відносин. Ці публікації стали корисні також для вчених, які досліджують історію грецьких громад у Причорноморському регіоні. В 2001 р. Тиждень Грецької культури відбувся 19-25 березня. Він був присвячений 180-річчю боротьби грецького народу проти османського панування та національному святу відродженню Греції. Під час урочистого відкриття Тижня в 25 класах школи № 25 пройшов урок мужності на теми: "Клянусь тобі, священна Вітчизна!" (із тексту Великої Клятви етеристів) та "Ніщо не було таким народним, як справа греків" (вірш О. Пушкіна). В історико-краєзнавчому музеї відкрилася нова експозиція щодо історії створення та діяльності "Філікі Етерія" – грецького таємного товариства, яке було створене 1814 р. в м. Одеса та очолило боротьбу греків проти османського ярма. Під час проведення Тижня був презентований путівник "Одеський історико- краєзнавчий музей".

Це видання ознайомило одеситів та гостей з закордону з яскравою історією Північного Причорномор'я та м. Одеса.

20 вересня відбулися наукові читання, присвячені цій видатній даті в історії грецького народу. В програмі Тижня значний інтерес мала презентація книги В. Фурмана “Золотий вік”, яка присвячена 100-річчю Олімпійської філателії.

Це науково-популярне видання є щодо перших Олімпійських ігор сучасності, котрі відбулися в Афінах в 1896 р.

Автор розповідає про події тих Ігор, досліджує історію створення, виготовлення та використання перших олімпійських марок, що були видані в Греції з нагоди Олімпійських ігор.

Була презентована книга-путівник “Античні пам’ятки Північно-Західного Причорномор’я” була створена завдяки ініціативі групи вчених-археологів Одеси, Києва та Одеського філіалу Грецького Фонду Культури. Ця багато ілюстрована книга знайомить широкі кола громадськості як в Україні, так і за кордоном з видатними пам’ятками античної культури, які були знайдені під час розкопок еллінських центрів Північно-Західного Причорномор’я: Ольвії, Тіри, Ніконія, Кошарського городища, святилища на о. Зміїному. Нову музичну програму представив український гітарист Анатолій Шевченко, книга якого “Музика Античної Греції” була видана на кошти Грецького Фонду культури. Треба зазначити, що урочисте відкриття Тижня відбулося у Одеському національному університеті імені І. Мечникова, де було представлено Угоду про співробітництво між Грецьким фондом культури і університетом. Тиждень грецької культури у 2002 р. почався з відкритого уроку-дискусії з проблем викладання, вивчення та застосування новогрецької мови в сучасних умовах.

Цей захід проводили п. Н. Подковирофф у Центрі новогрецької мови за участю студентів та викладачів факультету романо-германської філології та Інституту міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. Мечникова, вчителів новогрецької мови шкіл, Маріїнський гімназії та курсів. Відмітною рисою цієї культурної акції (Місячника) було проведення виставки « Парфенон і Західний фриз. Реставрація та консервація.»

Ця виставка протягом тривалого терміну експонувалась в Одесі, Києві та інших містах України. Куратор виставки Г. Панатсос зустрічався з керівниками гуртів та творчих об'єднань дітей шкільного віку м. Одеси, де демонстрував та передав їм набори для виготовлення експонатів. Ця виставка є проектом, якому належать матеріали і експонати наукових досліджень – реставрації та консервації Акрополя.

Як було сплановано вченими у 1993 р. Західний фриз Парфенону після його очистки від нашарувань на мармуровій поверхні був скопійований і розташований в експозиції.

Значній інтерес викликали виставки: “Давньогрецькі модниці та сучасна жінка”, яка супроводжувалася показом мод; “Два портрета: Є. Булгаріс та Н. Теотокіс” та лекція А. Малиха “Доба в обличчях”; українського художника Володимира Бахтова “Ойкумена”, яка відбулася у Миколаївській філії Національного університету “Києво-Могилянська Академія» разом з Одеським товариством греків “Еллада”, виставка національного грецького костюма, яку представила грецька оперна співачка Д. Стефану; “Рідкісні та унікальні монети грецьких античних міст-полісів Північного Причорномор'я”, яка була репрезентована Одеським музеєм нумізматики, а також експресвиставки “Повернення до витоків”.

Великий успіх мав концерт Одеського державного філармонічного оркестру під керівництвом головного диригента і художнього керівника оркестру Р. Ерла та за участю видатного грецького піаніста А. Гаруфалі та концерт грецької музики за участю грецької оперної співачки Д. Стефану. Заходи Днів грецької культури в Одесі (20-27 березня 2003 р.) в основному були присвячені грецькій музичній культурі. З великим успіхом пройшли виступи грецької співачки А. Поліхроніді, концерт Одеського державного філармонічного оркестрові за участю грецького піаніста С. Фомопулоса та концерт учнів музичної школи м. Волос.

В Одеській державній музичній академії імені А. Нежданової відбулася лекція “Грецькі народні інструменти та музичні відмінності

регіонів Греції”. 25 березня була підписана Угода про порідненні музичної школи м. Волос та Маріїнський гімназії м. Одеса. Член Одеської обласної громади греків отець Гавріїл (Анісімов) прочитав лекцію «Життя та діяльність Патріарха Константинопольського Григорія V» – священика, якій є символом волі для всіх поколінь еллінів і як яскравий промінь в 1821 р. освятив шлях еллінам, які йшли до незалежності своєї православної держави. В 2004 р. заходи Днів грецької культури відбулися у м. Маріуполь (20-25 березня) та м. Одеса (24-28 березня).

У Маріуполі пройшли фотовиставка “Грецька мелодія Одеси”, де були представлені фотографії викладача Одеського національного Морського університету, голови правління Одеської обласної організації Спілки фотохудожників М. Вітюка, та виставка “Ойкумена”, яка є частиною глобального проекту, що з 1995 р. виконується художниками на археологічних об’єктах Північного Причорномор’я.

Концерт Одеського форте п’яного дуету “OLEYURIA” (виконавці О. та Ю. Щербакови) мав великий успіх. У м.Одеса заходи в основному були присвячені грецькому танцювальному мистецтву. Яскравий концерт грецького танцювального колективу “Грецька традиція” (м. Аргос) та український танцювальний ансамбль “Неотіс” (м. Одеса) відкрив урочисте святкування національного свята відродження Греції “День незалежності”. Разом із товариством “Одеська гуманітарна традиція” відбулася презентація збірника наукових праць “Докса”, виданого при фінансовій підтримці Одеської філії Грецького фонду культури, а також книг М. Калмакана “Малобуялыкские греки. 200 лет на Одещине”(т. 2) та “Греки Одеси”(вип. 3). В 2005 культурні акції відбулися 23-27 березня. Як звичайно відбувся ритуал пам’яті в музеї «Філікі Етерія», покладання квітів до пам’ятника, що символізує клятву засновників цієї організації.

У святковому концерті традиційно взяли участь виконавці обох країн, насамперед грецький танцювально-вокальний колектив «Союз понтійців із Сурмени» (м. Афіни). Значної інтерес викликала лекція “Олександр С.

Стурдза: його життя та діяльність”, котру виголосила ігуменя Серафіма з Св’ято-Міхайлоського монастиря. Були презентовані книги: Голобородько І. “Национальность – грек. Виновен.”, “Греки Одеси” (Вип.4), а також відбулися виставка художніх і ювелірних робіт Ігоря й Іоанна Стоянових «Поствізантійська традиція. ХХІ ст.», де були представлені більш 50 іконографічних і біля 40 ювелірних робіт в стилі давньоруської пластики, та виставка кращих робіт дитячого малюнка “Подих Еллади з нами”, що надійшли на Х ювілейний конкурс. Програма культурних заходів 2006 р. (21-25 березня) традиційно включала відкриття ряду виставок. Українські художники В. Бахтов і Г. Палатніков представили графічні роботи-ілюстрації праць античних авторів. Відкриття виставки супроводжувалося презентацією двох художніх альбомів, видання яких було фінансовано філією Грецького фонду культури: «Художній альбом по мотивах «Історії» Геродота (книга ІV. «Мельпомена») та «Художній альбом по мотивах «Іліади» Гомера. З великим інтересом відвідувачі ознайомилися з виставкою проф. В. Глазиріна «До Греції з любов’ю» (живопис і графіка). Під час презентації книги «Греки Одеси V” відбулося ушановування представників видатних грецьких родоводів, які проживають в Одесі.

У Великому залі Музичної академії відбувся концерт і лекція-семінар на тему «Техніка подиху та голосу як засіб посилення динаміки оперного виконання” соліста Національної опери Греції Л. Манікаса.

Треба зазначити, що Тижні та Дні грецької культури проходять також в регіонах з невеликим прошарком грецького населення, – Львові, Дніпропетровську, Запоріжжі²⁰, Миколаєві та інших містах. Вони знайомлять широкі версти населення України із культурою Еллади. Програма культурних заходів включає виставки художників, лекції з історії та культури Еллади, виступи професійних музичних виконавців, в т.ч. з Греції, з фрагментарними вкрапленнями самодіяльних колективів фольклорного характеру [12-27].

2.3 Діяльність Грецького фонду в м. Одеса

Філія Грецького Фонду Культури відкрита в місті Одесі у вересні місяці 1994 року, за рішенням Адміністративної Ради Фонду і на підставі дозволу Міністерства Юстиції України (реєстраційний номер 27 від 8 квітня 1994 р.).

Філія Грецького Фонду Культури, інституційна Міська Рада Одеси надала філії три будівлі з символічною орендною платою, одне з яких історично належало Григорію Івановичу Маразлі, де жили греки і збиралися члени товариства "Філікі Етерія".

Організація здійснення зовнішньої культурної політики Греції, була створена з метою популяризації і поширення грецької мови і грецької культури в Україні. Розвиває плідну діяльність в багатьох напрямках. Один із найбільш важливих - це освітня діяльність, здійснювана, в основному, за допомогою музею "Філікі Етерія" та викладання грецької мови.

В Україні Останнім часом діяльність філії, крім Одеси, поступово поширилася і на ряд інших великих міст України.

Здійснюються програми з широким спектром культурних і освітніх заходів, що охоплюють різні області інтересів (музика, танець, театр, фотографія, освіта, історія, археологія і т.д.). Розвивається багатовимірною культурною діяльністю, яка сприяє активному діалогу і діалектичній зустрічі думок, ідеологій і політичних устремлінь всіх, без винятку, сторін.

Принципи співпраці і підтримки є основними в роботі філії. На сьогоднішній день розвинена співпраця з університетами України, Музеями, Бібліотеками, Архівами, культурними організаціями та ін.

Важливим напрямком є і дослідницька робота, організація наукових конференцій та участь філії в різних міжнародних зустрічах і програмах як місцевого, так і європейського рівня.

В Філії Грецького Фонду Культури в Одесі функціонує бібліотека грецької книги. Вона є унікальною в Україні, комп'ютеризована, видає книги на абонемент, з багатим книжковим фондом, який складає більше 7500 грецьких видань. Надає матеріали і послуги викладачам, учням,

перекладачам, а також всім, хто цікавиться мовою і культурою Греції. Також є в наявності українські, російські та інші іноземні видання.

Фонд бібліотеки складається з друкованих та аудіо-відео матеріалів та охоплює, разом з інформаційним відділом, бібліографії, каталоги, довідники, словники в галузі: філософії, релігії, соціальних наук, освіти, мови, образотворчого мистецтва, літератури, історії, археології, географії . Функціонує також відділ дитячої та юнацької літератури.

Колекція багата дитячими книгами і аудіо-відео матеріалами: CD грецької музики (естрадної, традиційної та сучасної), аудіокасети, відеокасети з розважальним і освітнім змістом, освітні програми.

Бібліотека регулярно поповнюється, керуючись потребами і уподобаннями читачів. Відвідувачі бібліотеки, в основному, студенти вищих навчальних закладів. Чимала частина серед читачів людей середнього віку і учнів, в основному, зі шкіл, де вивчається грецька мова.

Співпрацює з низкою бібліотек Одеси і України, організовує тематичні виставки, також бере участь в книжкових виставках які проходять в інших містах, де представляє видавничу діяльність Фонду.

Бібліотека працює і як інформаційний центр, забезпечує доступ до інформації щодо Греції за допомогою свого зібрання книг, а також за допомогою інтернету.

Організація бібліотечного фонду заснована на системі управління бібліотеками АВЕКТ Національного Інформаційного Центру і представляє собою реєстрацію, каталогізацію, класифікацію і тематичний довідник наявного матеріалу. Каталогізація здійснюється на основі AACR2 (Anglo American Cataloguing Rules), а класифікацію супроводжує система Dewey Decimal Classification, адаптована до потреб бібліотечного фонду. Усі зацікавлені особи мають доступ до on-line каталогу. Бібліотека видає книги на абонемент і її читачам надається можливість ксерокопіювання. Має у своєму розпорядженні читальний зал, відкритий для всіх бажаючих. Надає інформацію усно, по телефону, факсом та електронною поштою. З березня

2005 року в бібліотеці працює комп'ютерний центр з можливістю безкоштовного доступу в Internet.

Однимим із найбільш пріоритетних напрямків роботи філії ГФК є викладання і поширення грецької мови, завжди з поглибленням і орієнтацією на питання історії і культури.

Працюють чотириохривневі курси грецької мови (відповідальний викладач Нанушка Подковирофф) згідно з рекомендаціями Центру Грецької Мови. За минулі роки понад 3900 учнів навчалися на курсах, в основному громадяни України. Також працюють спеціальні курси для дітей.

Філія сприяє викладанню грецької мови в Одеському Національному Університеті ім. І.І. Мечникова, а також в школах і навчальних закладах м.Одеси та інших областях України, рекомендуючи викладачів і надаючи допомогу навчальними матеріалами. З 1999 року викладач Філії, пані Нанушка Подковирофф, викладає грецьку мову в Одеському університеті та є завідуючою Центру Грецької Філології Факультету Іноземних Мов. Завдяки організаційній і матеріальній допомозі ГФК, організуються освітні семінари з викладання грецької як другої іноземної мови, з запрошенням фахівців з Греції і участю зацікавлених осіб з усієї України.

Надаються стипендії для вивчення грецької мови і культури на аналогічних програмах університетів Греції, а також відмінники дитячих курсів і переможці щорічного конкурсу дитячого малюнку, який організовує Філія у співпраці з установами культури та шкільними таборами Греції, направляються влітку на відпочинок до Греції.

На курси грецької мови приймаються всі бажаючі, від 7 до 65 років. Навчання на курсах 4-х річне. Працюють курси А, В, Г і Д рівнів. Навчальний рік триває 9 місяців. Викладання здійснюється 2 рази на тиждень, починаючи з 15 вересня і закінчуючи 15 червня (запис з 1 по 14 вересня). Дозволяється пряме зарахування на 2-ий курс навчання, однак тільки після успішного усного та письмового іспитів, які проводяться не пізніше 14 вересня.

Кандидати екзаменуються до 5 вересня всі разом в один день, який встановлює Філія.

Фонд забезпечує учнів необхідними навчальними посібниками, довідниками, словниками, граматичними посібниками, і іншими допоміжними матеріалами. У лютому і червні місяцях проводяться, обов'язкові для всіх, письмові перехідні іспити. Дата іспитів оголошується за 15 днів до їх проведення.

З 2001 р Філія є уповноваженим екзаменаційним центром Центру Грецького Мови в Україні, а також і в Молдові, по отриманню сертифікату міжнародного зразку знання грецької мови. Існує шість рівнів за якими надається сертифікат (A1-A2-B1-B2-C1-C2) і тестуються чотири мовних навички, тобто розуміння усної та письмової мови і вміння писати і говорити. Іспити для всіх рівнів проводяться один раз на рік, зазвичай у другій декаді травня.

Музей "Філікі Етерія"

В одному з трьох будинків, де розташований Грецький Фонд Культури, який був домівкою Григорія Івановича Маразлі і де збиралися члени «Філікі Етерія», з 1994 року функціонує музей «Філікі Етерія», що був відкритий в 1979 році в Одеському історико-краєзнавчому музеї.

Завершення будівельних робіт і перенесення Музею на його історичне місце стало можливим завдяки внеску грецьких організацій і фізичних осіб (Союз понтійських офіцерів, Г. Еніслідіс та ін.), і з істотною підтримкою Торгової Палати Пірею і тодішнього голови Іоанніса Поліхронопулоса. ГФК подбав про створення, організацію та тематичну структуру музею у співпраці з Історико-етнологічним товариством Греції. ГФК також видав каталог музею грецькою та українською мовами.

В музеї було відкрито новий, краєзнавчий відділ з предметами, які відтворюють обстановку дому Г. І. Маразлі.

Музей приймає багато відвідувачів з усієї України та з-за кордону.

Філія у співпраці з навчальними закладами м. Одеси організовує безкоштовні екскурсії та лекції для учнів і студентів.

"Філікі Етерія"

«Філікі Етерія» була заснована в 1814 році в Одесі трьома грецькими торговцями Ніколасом Скуфасом, Афанасіосом Цакаловим і Еммануїлом Ксанфосом.

Метою її створення було звільнення країни від турецького ярма. У той час, Філікі Етерія була організована на основі масонської моделі.

Однак, її члени, кількість яких почала швидко збільшуватися, не всі належали до масонських лож, і не були вихідцями з соціальних та ідейних груп діаспори та країн, що знаходяться під владою Османської імперії.

Організація також включала в себе багато Балканських патріотів різного походження, які вважали боротьбу проти османів спільною справою всіх християнських народів Південно-Східної Європи.

Цілком природно, що різноманіття соціально-географічного походження та інтересів етерістів призводять до відмінностей в методі і стратегії організації. Одні вважали, що краще довгострокова відстрочка революції (для досягнення належної підготовки, формування сприятливих дипломатичних умов, забезпечення іноземної підтримки і т.д.), а інші вимагали негайних дій.

Зрештою, у перших вийшло завоювати лідерство в організації на найвищому рівні, а другі забезпечили прихильників на ключових позиціях, навіть на низьких рівнях.

Видавнича діяльність займає особливе місце в роботі філії. Розвиваючи її, філія переслідує мету надання інформації якомога ширшим верствам населення. Перевидані і видані книги сприяють залученню до загальнолюдських цінностей, сприяють підвищенню національного і культурного рівня, відкривають нові джерела знань [28, 29].

2.4. Дослідження грецької культури

Коріння, місця, звичаї та обряди у Греції. Подорож культурою з віковою історією.

Звичаї з історією, що йде в глибину століть. Культура, збережена з часів Гомера. Традиції, що пов'язують різні народи та культури, що зачаровують глибоким змістом своїх ритуалів. Традиції, нерозривно пов'язані з місцями, суспільством та святами. Відкрийте для себе традиції Греції - глибоке коріння, що надає йому особливий характер.

Від Криту до Македонії, від Егейського до Іонічного моря, всюди вражає багатство, різноманітність та колорит звичаїв та традицій Греції.

Греки — гостинний, доброзичливий і досить забобонний народ, хоча в останньому мало хто зізнається. Вони всіляко заперечуватимуть свою віру в силу поганого ока, але обов'язково тричі постукають по дереву і сплюнуть через ліве плече, перш ніж висловити своє захоплення чиєюсь елегантністю чи красою.

У Греції традиції ще живі. У своїй подорожі Грецією ви зустрінете достатньо місцевих жителів, одягнених за традиціями їх місць. Старійшини Криту з гордістю носять стиванія та критські шаровари або характерні чорні хустки, жінки на Карпатосі одягаються у багатобарвні костюми, а в селі Мецове чоловіки одягаються у костюми волохів.

Ще яскравіше збереглися у сучасній культурі традиційні грецькі танці. У хороводах і парами, старі та молоді танцюють, оспівуючи та вихваляючи батьківщину та своє коріння, що об'єднує греків. У ритмі мелодій, що існують уже понад тисячу років, на святах та культурних заходах протягом усього року звучать національні інструменти, які досі виготовляються у десятках майстерень.

Звичаї та обряди Греції

Обряди життєвого циклу: народження, хрещення, заручини, весілля, похорон. Там, де громада відроджується, борючись за життя. Якщо вам пощастило, ви побачите унікальні обряди греків. Ось деякі з них:

Традиційні весілля: Традиційні весілля на островах із церемоніальною прикрасою нареченої. Весільні ходи на вулицях під акомпанемент інструментів та зі щедрими частуваннями. Чарує неповторний складний весільний ритуал острова Лефкада. Торкаються за душу оплакуючі наспіви в Мані як музика, що відносить у потойбічний світ.

«Діонісійські» карнавали»: У містах Патра та Агіасос на острові Лесбос під час карнавалів, починаючи з 17-го століття, живі звичаї «кудунатос пірасмос» (дзвінкова спокуса), «мутзуромата» (перемазування) у Чистий Понеділок та Рагуцья , що сягає корінням у Діонісійські урочистості, з нескінченними гуляннями в маскарадних костюмах на вулицях під звуки духових інструментів.

Символічні обряди: забій свині на Криті та на островах Егейського моря, церемонія поклоніння дереву в Кофіні (ном Іракліон), обв'язування стрічками церков у разі епідемій, «казанемата» – виробництво місцевого самогону, спалювання Первомайських вінків.

Різдво та Великдень у Греції: головна роль належить традиції Звичаї Різдва, Нового Року та Хрещення. У кожній області ці свята відзначаються по-різному, проводяться місцеві обряди, готуються традиційні страви, співаються святкові пісні, колядки тощо. «Пірнальники» в день Водохреща на островах Додеканеса, особливо на Калімносі і Сімі кидаються в холодні води, щоб упіймати хрест – цього звичаю йдуть досі і в десятках інших прибережних районах Греції.

Особлива роль у грецькій традиції відведена святкуванню Великодня, тому у багатьох містах та островах ви зустрінете важливі місцеві звичаї. Страсний тиждень перед Великоднем на острові Керкіра (Корфу) зі звичаєм викидати глиняні глеки з вікон та купанням у бочці з водою, повною монетами. Нічна літургія з представленням Таємної Вечері у Страсній Четвер на Патмосі та Хресний Хід у всіх містах та селах. Захоплюючі дух феєрверки та петарди на Великдень у селі Вронтадо острова Хіос.

Ворожіння Клідона, що проводяться на островах Ікарія та Самос. У селі Арахова під горою Парнас варто побувати на ярмарку, який влаштовують на честь свята Святого Георгія, до його програми входить конкурс на найкращий національний костюм.

Свята святих: панегірики в грецькій традиції

Свята, присвячені Святим. У каплицях та церквах протягом усього року не зупиняються свята, які влаштовуються у день пам'яті Святого та організовуються самими мешканцями. Обов'язково потрібно скуштувати різні страви, приготовлені за місцевими рецептами, скуштувати традиційні напої та пуститися у танець із місцевими жителями.

Святі Спіридон, Герасим і Діонісій є покровителями і високо вшановуються на островах Керкіра (Корфу), Кефалонія та Закінф. У селі Айясо острова Лесбос у день Святого Пророка Іллі вершники на прикрашених конях піднімаються до церкви, що знаходиться на горі, де один із них забирає ікону Святого Пророка Іллі, щоб провезти її по всьому селі. Особливо пишно святкується, звичайно ж, Велике свято Богоматері (15 серпня) на острові Тінос, а також свята Святої Еконттапіліанії на острові Парос та Святий Хозовіотіси на острові Аморгос.

Етнічне розмаїття традицій у Греції

Валахи, критяни, жителі Епіра, македонці, жителі островів Егейського та Іонічного морів, понтійці, помаки, представники Малої Азії, Фракійці, цакони, саракатяни, жителі Мані, арваніти... Коріння всіх цих племен сягає глибоко у віки і складно переплітається. Дивовижна мозаїка народів, які протягом багатьох століть живуть на одному місці або кочують по Греції з місця на місце. Унікальний колорит маленької і водночас величезної країни. Країни моря з відкритими обр'ями.

Десятки різних світів, як маленькі кола всередині одного великого, що їх об'єднує. Кожен із цих світів зі своїми особливими традиціями, звичаями, святами. Зі своєю унікальною національною кухнею, ремеслами, костюмами,

архітектурою, танцями, піснями, діалектами. Познайомтеся з ними, подорожуючи до популярних та маловідомих місць Греції. Прийміть участь у їхніх святах, ритуалах та обрядах, і ви будете зачаровані їх справжньою любов'ю та гордістю за свою Батьківщину. Любов'ю і гордістю, якими вони, як найбільше багатство своєї країни, поділяться з вами [30-33].

Висновки до розділу 2

Таким чином, на сучасному етапі проведення Тижнів та Днів культури є однією з провідних форм двостороннього партнерства України та Греції, яка дозволяє найбільш повно та всесторонньо представити здобутки культури народу. З моменту свого відкриття Одеська філія Фонду грецької культури всесторонньо репрезентує в Україні різноманітність досягнень та розвитку грецької культури, допомагає відшукати й продемонструвати спорідненість українського та грецького духовних начал, сприяє ознайомленню широких мас українців з культурою Греції та налагодженню культурного діалогу на міждержавному рівні. Значний культурний потенціал обох країн та взаємна зацікавленість у культурному співробітництві надає нових перспектив розвитку такого партнерства та свідчить про збільшення масштабу партнерства двох країн та постійне введення нових форм співпраці в галузі культури.

III розділ Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію

3.1. Характеристика туристичних об'єктів в м. Одеса, пов'язаних з грецькою культурою

Історія Грецької площі почалася ще за Франца Деволана, що складав перший містобудівний план Одеси, що тільки-но народжувалася. За зразком архітекторів Стародавнього Риму, було вирішено створити декілька незалежних центрів міського життя, які групувалися б навколо ринкових площ. Одним з таких центрів була площа Грецька, а крім неї – Старобазарна (так званий Вільний ринок) і Херсонська (Новий ринок). Грецька була також центром головній торговій артерії міста – транспорт, що піднімався з порту по вулиці Гаванній, перетинаючи Дерибасівську, вільно потрапляв на неї, а звідти, через широкий Олександрівський проспект, до Старобазарного. Ідеї Деволана реалізовували вже архітектори-брати Франц і Джованні Фрапполі. Забудова велася з початку XIX століття, а остаточно вид торгових рядів Грецького базару склався до 1830 року.

На площі знаходилися чотири корпуси будов, розбитих на 25 однотипних двоповерхових секцій, торгові ряди були прикрашені портиками, колонадами і кам'яними аркадами. У числі перших забудовників були відомі в Одесі сімейства грецьких купців, таких як Іоаннопуло, Серафіно, Папахаджі, Ралі, а також Григорій Іванович Маразлі-старший.

Будинок по Дерибасівській 27, де розташовувався “Будинок книги”, як і “круглий дім” Маюрова в центрі площі, де зараз ТЦ “Афіна” – з'явилися пізніше. Ще пізніше головним одеським базаром став знаменитий Привоз з “Фруктовим пасажем”, екзотичний, багатоголосий та різномовний, оспіваний Бабелем і Катаєвим – а тоді в цій ролі був базар на Грецькій. Тут можна було знайти все – від хліба, вин і напоїв до картин і скрипок. Атмосферу базару, просочену ароматом солодких фруктів і заморських вин, любив Пушкін, прогулювався тут з обов'язковою важкою тростиною.

Минали роки, і площа втрачала своє торгове значення, поступаючись його тому самому Привозу, Новому й Старокінному ринкам. Тут з'явилася одна з перших станцій кінно-залізної міської дороги, так званої “конки”, попередника трамвая.

За радянських часів, площа, перейменована в площу Мартиновського, виконувала в основному роль вузлової транспортної розв'язки, де були кінцеві зупинки багатьох тролейбусних та автобусних маршрутів.

У наш час площі повернуто історичну назву, вона реконструйована та стала зоною відпочинку, як би парадним входом на пішохідну Дерибасівську. Тут проводяться концерти та мітинги, іноді з суміщенням.

Круглий будинок перебудований і став великим торговим центром “Афіна”. Ще кілька років тому на площі знаходилася знаменита одеська “книжка” – ринок друкованої, аудіо та відеопродукції, Зараз “книжка” переїхала на Олександрівський проспект.

Рис. 3.1. – Грецька площа в м. Одеса [34]

Грецька культура стала фактично першою, яка зародилася на території сучасної Одеси. Із завидною сталістю греки поверталися на ці землі у зв'язку з різними ситуаціями. Розповідаємо про грецький вплив на Одесу.

Людей у різні епохи та часи завжди тягнуло видовище. У світі є багато популярних театральних труп, музичних гуртів, на які багато хто хоче потрапити. Але що робити, якщо цей захід в іншій країні? На щастя, існує таке поняття як «концертний». Простіше кажучи, сьогодні існує безліч турів на концерти, фестивалі, театральні вистави.

Після завоювання Хаджибея та у перші роки існування Одеси греки селилися на давно знайомих територіях. І, що цікаво, першим бургомістром Одеси був Федір Флогоїтіс, і ще два греки, з чийми іменами пов'язана історія з апельсиновим хабарем та дозволом Павла I продовжувати будівництво міста, Афанасій Кесоглу та Іван Дестуні. Саме їх було обрано членами магістрату, першого органу місцевого самоврядування.

Греки приїжджали до Одеси з двох причин. По-перше, Одеса давала їм величезний простір реалізації своїх комерційних талантів. По-друге, греки на момент заснування Одеси були позбавлені державності, відчували національно-релігійний гніт з боку Османської імперії, і в Одесі вони шукали та знаходили свою другу Батьківщину. Прекрасні мореплавці та знавці середземноморської торгівлі, греки допомогли Одесі стати центром експорту зерна, а одеському порту – одним із найбільших у Європі.

Про це свідчать цифри. До 1854 близько половини всього експорту через одеський порт знаходилося в руках грецьких фірм. Торгові будинки Папудова, Ралі, Родоконакі перетворилися на фірми європейського масштабу з широким представництвом за кордоном. Велику активність виявляли грецькі комерсанти у банківській справі та роздрібній торгівлі Одеси. Найбільший одеський універсам братів Петрококкіно найкраще тому підтвердження. А ще греки мали славу прекрасними кондитерами. Кондитерська Амбарзакі була одним із найвідоміших закладів Одеси, поряд з кафе Фанконі та кондитерською Лібманою.

Вже 1814 року одеські купці Ніколас Скуфас, Афанасіос Цакалов та Еммануїл Ксанфос заснували в Одесі організацію «Філіки Етерія», яка очолила грецький визвольний рух. Сьогодні в Греції пам'ятають, що меч, який звільнив народ Еллади від вікового рабства, кувався в Одесі, і віддають належне трьом одеським купцям, засновникам «Філіки Етерії». Всі перші десятиліття незалежності Греції, вони не обділяли своєю увагою молоду грецьку державу і у скрутні часи приходили на допомогу. На кошти одеситів будувався Афі́нський університет та лікарня «Евангелізмос», надавалася допомога жертвам повстання на Криті та багато іншого. Грецький фонд культури «Феліки Етерія» працює і сьогодні – за бажанням та попереднім записом можна відвідати музей при фонді та дізнатися багато цікавого.

Одеські греки запровадили активну благодійну діяльність, тому не випадково, що перший храм, зведений в Одесі – це Грецька церква Святої Трійці, один із перших вузів – це Грецьке комерційне училище. Не забували багаті грецькі підприємці і про місто, де вони набули свого фінансового благополуччя. Багато шкіл підтримувалися фінансово-грецькими підприємцями. Так, Матвій Маврокордато побудував школу для слабозорих дітей і церкву, його тезка і однофамілець Матвій Маврокордато побудував каплицю Миколи та Аріадни. Але всіх перевершив багаторічний міський голова Григорій Маразлі. Він став щедрим меценатом Одеси за її історію. Вулиця Маразлієвська була названа на честь Григорія Григоровича ще за його життя. Власне, тільки завдяки його зусиллям ця вулиця і стала гарною, як і парк, на який вона виходить.

Але одним із найдорожчих подарунків місту став колишній палац Потоцьких на Софіївській, де було організовано Міський музей образотворчих мистецтв. А першим його директором став викладач живопису та художник Кіріак Костанді. На той час в Одесі жила та творила ціла група талановитих художників грецького походження: Олександр Стіліануді, Михайло Латрі, Микола Алексоматі, Стіліан Васи́лопуло, Харлампій Костанді.

На жаль, громадянська війна та сталінські репресії сильно скоротили чисельність грецької громади Одеси. Але й сьогодні ми цілком можемо відчутти спадщину греків, навіть у нашій повсякденній одеській мові. Такі слова, як «хавець», «покимарити», були привнесені до Одеси греками. Ну а знамениті одеські вислови, як, наприклад, «люба моя золота», «я вас благаю» є не чим іншим, як калькою з відповідних грецьких висловів. Чудово, що попри всі труднощі діяльність громади не завмерла. На гроші грецьких меценатів було відкрито Грецький парк. Нещодавно на Грецькій площі встановили пам'ятник Григорію Маразлі. Незважаючи на те, що один уже є на Маразлієвській. Але цей градоначальник точно заслужив на те, щоб про нього не забували.

Рис. 3.2. – вулиця Маразліївська в м. Одеса

3.3. – Палац Потоцьких в м. Одеса

Рис. 3.4 - Грецький парк в м. Одеса [35]

Грецький парк в Одесі

Кілька тисячоліть тому Велика Елада тяглася до Чорноморських берегів. Близько 2600 років тому на місці нинішнього міста Одеса греки облаштували морську гавань Істріан, залишивши назавжди свій слід в історії цих земель.

Новітня історія пам'ятає тут греків із 18 століття. Тут вони цілком дружно уживалися як із ворожими ним османами, так через своє християнське походження, змогли легко налагодити стосунки зі слов'янами.

Залишивши свої грецькі острови, грецький військовий батальйон, підприємці та моряки, колишні капери та політичні втікачі затишно влаштовуються у молодій Одесі. Тут вони відкривають свої кафе, здійснюють вигідні торгові угоди, відкривають школи, видають газети, працюють у порту, що будується під керівництвом свого співвітчизника і грека-бургомістра. Саме тут греки засновують таємне суспільство Філіки Етерія, метою якого було створення незалежної грецької держави. Заможні греки-одесити сприяють розширенню місцевої інфраструктури та створюють благодійні організації. Водночас вони не забувають допомагати Греції,

фінансуючи будівництво лікарень у Греції та підтримують борців за незалежність Греції.

Було б дуже несправедливо, якби в Одесі, крім Грецького культурного центру, одного разу не з'явився б вишуканий куточок грецької культури. 2 вересня 2018 року відбулося офіційне відкриті «Грецького парку», який швидко став одним з улюблених місць мешканців та гостей Одеси.

Міський арт-проект «Грецький парк» з'явився у самому серці Одеси за допомогою ініціативи грецької сторони та благодійного фонду Reva Foundation, заснованого заслуженим художником України, скульптором Михайлом Володимировичем Ревою.

Грецький парк знаходиться в самому серці Одеси, поруч із знаменитими Потьомкінськими сходами. Задумана як парадний вхід у місто з моря, сходи стали домінантою архітектурного вигляду Одеси та її символом. Будівництво сходів стало міжнародною новиною. У травні 1838 року «Журнал моряка», що видавався в Нью-Йорку, писав про цю подію. Американський письменник Марк Твен, після відвідування Одеси влітку 1867 року, назвав сходи в дорожньому романі «Простаки за кордоном» — «чудовою». Всесвітньо відомими сходами стали у 1920-му завдяки великому майстру російського кіноавангарду Сергію Ейзенштейну та його фільму «Броненосець „Потьомкін“» (1925). Нині Потьомкінські сходи зайняли шосте місце у конкурсі найкрасивіших сходів у Європі. Її вінчає пам'ятник одному з батьків-засновників Одеси, герцогу Аману дю Плессі де Рішельє, виконаний у стилі класицизму, що став одним із головних архітектурних стилів міста та Приморського бульвару.

Дуже символічно, що пам'ятник герцогу де Рішельє виконаний Іваном Петровичем Мартосом (1754-1835) - випускником Імператорської Академії мистецтв, який закінчив курс у 1773-му із золотою медаллю і відправленим до Італії як пенсіонер Академії.

Михайло Рева – є випускником Академії декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну ім. В. Н. Мухіної. Він також отримав Золоту медаль Академії мистецтв СРСР за найкращий диплом у сфері архітектурно-декоративної пластики у 1990 році та як стипендіат був відправлений до Риму на віллу Абамелек.

«Це був щасливий час. Після екзотичного заповідника, яким було тоталітарне мистецтво з його повним контролем з усіх сфер життя і творчості, почали відкриватися інформаційні шлюзи. Нас переповнювало бажання повернути втрачені цінності та створювати мистецтво нове, вільне, інтернаціональне», - згадує Михайло Рева.

З перших днів місто забудовувалося за античними зразками, підкреслюючи спадкоємність із давньоеллінськими містами Північного Причорномор'я. Кожне покоління будівельників міста прагнуло наслідувати кращі традиції свого часу, залишаючи прекрасні зразки архітектурного зодчества. Концепція Грецького парку гармонійно вливається у загальний ансамбль бульвару. Тут чітко відчувається зв'язок з тією самою давньогрецькою історією, що дала назву самому місту і демонструються найкращі сучасні тенденції паркової забудови 21-го століття.

Планування парку говорить про почуття суворого порядку, що відповідає гармонії класичної архітектури, якою дотримується авторка. Греція - батьківщина філософських садів. Навчальні заклади, гімнасії, зазвичай розташовувалися серед парку з фонтанами, клумбами та гротами. Вони з'являється безліч статуй, культивуються екзотичні рослини зі Сходу. Михайло Рева створює абсолютно новий формат простору для парків Одеси. «Сади для гуманістів» як місце інтелектуального спілкування та приємного дозвілля.

Концепція Грецького парку успішно поєднує в собі сучасні тенденції паркового дизайну та благоустрою з урахуванням вимог усіх норм, а саме: парк обладнаний для безперешкодного доступу людей з обмеженими можливостями та оснащений сучасними дитячими та розважальними

майданчиками. У той самий час творцям вдалося реалізувати суть грецького символізму. За допомогою алегоричної та міфологічної символіки кожна частина Грецького парку наділяється певним символом, служить досконалим середовищем для досконалої людини.

Арт-проект Михайла Реви у Грецькому парку наповнений культом краси, як великої сили, що перетворює світ. Парк обіцяє стати досконалим простором, радує глядачів побаченням та даючи привід для роздумів. У цьому парковому ансамблі Михайло Рева планує розмістити музей грецької культури, бібліотеку та лекторій [36].

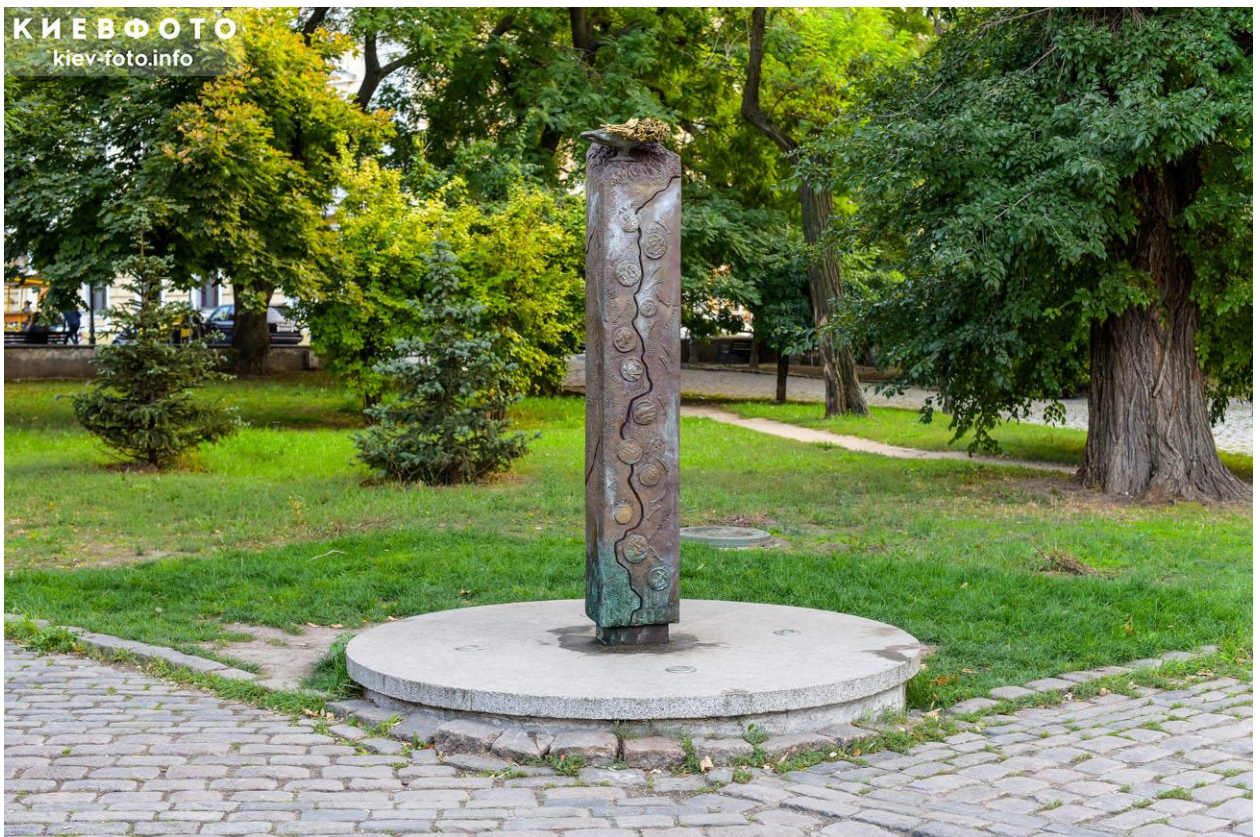

Рис. 3.5 - Пам'ятник Ольвії (Грецьким колоністам)

Пам'ятник Ольвії в Одесі знаходиться на початку Приморського бульвару поряд із Грецьким парком та Воронцовським палацом.

Він був встановлений за підтримки голови БО "Фонд Бумбураса" Пантеліса Бумбураса та відкритий у день міста – 2 вересня 2017 року (про що вказано на пам'ятнику).

Пам'ятний знак як стели встановлено там, де двадцять шість століть тому оселилися перші давньогрецькі колоністи, заклавши основи міської культури на берегах одеської затоки.

Пам'ятник являє собою чотиригранну стелу, на якій зображені та підписані античні колонії Північно-Західного Причорномор'я - Тира, Ольвія, Ніконій та ін. Вінчає її бронзова копія давньогрецької винної чаші кіліка, на якій написано ΕΚΠΙΝΕΣ Τ. Автор: скульптор Михайло Рева [37].

На Грецькій площі йде встановлення пам'ятника міському голові Одеси у 1878-1895 роках Георгію Маразлі.

Як передає кореспондент «Думської», бронзове погруддя на гранітному постаменті вже височить між двома фонтанами, але паркан ще не прибрали. На даний момент йдуть оздоблювальні роботи. Робітники кладуть плитку та монтують сходи.

Статуя на Грецькій — другий пам'ятник видатному керівнику нашого міста, меценату та філантропу. Перший спочатку теж стояв тут (з іншого боку «Афіни»), але за Гурвіца його перенесли на Маразлієвську.

Грецька громада наполягала на тому, щоб встановити погруддя у Англійського клубу (морського музею), проте муніципалітет прийняв рішення на користь Грецької площі.

Автором проекту є колишній головний архітектор Одеси Володимир Глазирін.

«Ідея створення цієї пам'ятки виникла на початку ХХ століття. У листопаді 1907 року міська дума ухвалила рішення про встановлення бюста Маразлі на Театральній площі. Ескіз розробив знаменитий одеський скульптор часів Російської імперії Борис Едуардс. Але з якихось причин із установкою не склалося, і тепер грецька громада Одеси вирішила закінчити розпочате», — розповідав Глазирін «Думський».

Рис. 3.6 - пам'ятник Георгію Маразлі в. Одеса [38]

У грецькій міфології Лаокоон є жерцем-віщунном, вихідцем з Трої. Саме він відмовляв троянців прийняти Троянського коня — подарунок ворогів, за що його покарали. Богиня Афіна Паллада, яка опікувалася данайцям, розгнівавшись, нацькувала на Лаокоона жажливих змій, щоб убити його разом із двома синами.

Оригінальна скульптура «Лаокоон та його сини» була створена ще 200 року до н.е. Місце її народження - стародавнє античне місто Пергама, яке знаходиться на заході Малої Азії. Скульптуру вилили із бронзи. У другій половині I століття до н. е. завдяки праці досить талановитих давньогрецьких скульпторів з о. Родос Агесандра та його синів Афінодора та Полідора було створено копію скульптури, але вже з білого мармуру. Вона зберігається до сьогодні у Ватикані. Саме там її й побачив уперше градоначальник Одеси Г. Маразлі. Скульптура настільки йому сподобалася, що він навіть замовив собі її копію, яку 1870 року встановили на дачі громадського діяча. Згодом скульптура змінила своє місце і почала прикрашати вулицю Преображенську. Лише з 1971 року скульптура «Лаокоон та його сини» знаходиться на місці, де ми її звикли бачити – перед будинком Одеського археологічного музею.

Скульптура, якою милуються як туристи, так і місцеві жителі, виконана з карарського мармуру і є точною копією світового шедевра «Лаокоон та

його сини». Ви можете побачити, як у скульптурній композиції зняли жахливу, смертельну боротьбу біля підніжжя вівтаря.

Дивлячись на скульптуру Ви також відчуєте всі відтінки боротьби. Вдивляючись у обличчя Лаокоона та його синів, починаєш розуміти, що це останні секунди їхнього життя. Ставати просто не по собі, по спині пробігає холодок. Скульптура викликає купу думок, тому не варто перебувати біля неї занадто довго – відчувається якась незрозуміла вага.

Рис. 3.7 - Скульптурна група «Лаокоон і його сини», в м. Одеса [39]

3.2. Потенціал грецької кухні для організації гастрономічних фестивалів

Якщо порівнювати кухні країн з мистецтвом, то грецька кухня буде схожа на імпресіонізм, така ж ефектна, барвиста і улюблена.

Національні страви грецької кухні відрізняються багатогранною грою смаків та користю. Багато дієтологів для нормалізації ваги рекомендують дотримуватися Середземноморської дієти, заснованої на принципах грецької кухні.

Користь національної кухні Греції зумовлена простими, але важливими факторами:

- використання корисних продуктів – свіжі овочі, зелень, сири власного приготування, морепродукти, фрукти;
- греки не зловживають фаст-фудом;

Найбільш затребуваний, традиційний продукт – оливкова олія, яку додають до багатьох страв національної кухні, про його користь відомо протягом тисячоліть;

- національні страви заправляються лимонним соком замість солі, цитрусові додаються до основних страв (м'ясо та риба), в маринади, десерти;
- греки часто й багато вживають молочних продуктів – йогурт, козяче молоко, фета та бринза.

Головна особливість національної кухні – натуральні, екологічно чисті продукти, більшість вирощується та виробляється в країні.

3.2.1 Специфіка грецької кухні Кухня

Греції увібрала всі традиції середземноморської кулінарії: вона щедро використовує свіжі овочі, пряні трави, оливкову олію, морепродукти. Способи приготування, які віддають перевагу грекам, роблять їжу здоровою та корисною, що так важливо для харчування дітей. А ще грецька кухня має свої секрети, завдяки яким прості, нехитрі страви мають особливий смак. – Перший секрет національної кухні Греції – у наборі трав та спецій.

Часник, цибуля, лавровий лист, орегано, чебрець, базилік, чебрець, кріп, м'ята, мускатний горіх, кориця, гвоздика далеко не повний перелік.

Секрет другий – зігріті грецьким сонцем овочі та бобові: помідори, перець, баклажани, цукіні, зелена квасоля, нут.

третій – часте застосування у стравах сирів з овечого та козячого молока: фети, манурі, халумі, кефалотирі, казери та інших.

четвертий – широке використання козлятини та баранини у приготуванні м'ясних страв; свинина, яловичина та м'ясо птиці використовуються також.

п'ятий – любов до страв із свіжої риби та морепродуктів. - Шостий - способи обробки продуктів, що зберігають максимум поживних

властивостей. Найчастіше використовується запікання; багато також відварених та тушкованих страв. –

шостий – трепетне ставлення греків до оливкової олії. Масло часто віджимають самостійно, вручну, і смак його залежить не тільки від способу приготування, а навіть від регіону, де росли оливи.

Щоб скуштувати традиційні страви Греції, варто обминути орієнтовані на туристів заклади з місцевими стравами. Справжня грецька кухня – в тих тавернах, де вечори збираються греки зі своїми сім'ями, щоб щільно поужити і поспілкуватися.

3.2.2. Національні страви Греції

Підносити хвалу національній їжі Греції почнемо не з м'яса, риби чи овочів, а з чудових грецьких оливок. Великі та темні плоди сорту «каламон», дрібні зелені «халкідіки» з маслянистим блиском, в'ялені оливки з острова Тасос – греки самі вирощують оливки та самі солять і маринують їх. У кожній таверні є свої рецепти та таємні знання, які трави класти в маринад і що вкладати у плоди замість кісточок.

Йогурт – продукт №2 у списку національної їжі у Греції. Його роблять із коров'ячого, а частіше з овечого молока. Грецький йогурт має густу консистенцію та схожий на м'який сир. Його додають у салати та випічку, використовують при гасінні та запіканні, готують на його основі морозиво. Ну а тепер розповімо про найпопулярніші страви, які в Греції готують повсюдно:

Мусака - запіканка з баклажанів з м'ясом, найчастіше з бараниною, під соусом бешамель.

Мусака – це, мабуть, найпопулярніша страву у Греції. Точного рецепту страви не існує, тому що варіантів її приготування настільки багато, що вибрати один неможливо – це справжня знахідка для любителів імпровізувати на кухні. По суті, це соковита овочева запіканка, яка ввібрала в себе все тепло і сонячну атмосферу Середземномор'я.

У тому вигляді, в якому її готують тисячі грецьких господинь, мусака з'явилася в 1920 завдяки кухарю Ніколасу Целементесу. За основу своєї страви він взяв арабський рецепт салату з баклажанами. До цієї страви він додав м'ясо, а зверху полив соусом Бешамель, рецепт якого дізнався від французів.

Сучасні грецькі господині вважають, що мусака, не полита соусом Бешамель – лише імітація цієї прекрасної страви. Незамінні інгредієнти – баклажани, помідори, фарш, солодкий перець, картопля, прованські трави. Історія появи цієї страви вкрита загадками, і точну дату народження цієї страви навряд чи хтось зможе назвати. Одні припускають, що грецькому мусаку вже понад три тисячі років. Інші вважають, що мусака по-грецьки у нинішньому вигляді стала плодом змішування кулінарних традицій середземномор'я з кухнею турецьких загарбників, які влаштувалися в Греції на досить тривалий час.

Стифадом – тушковане м'ясо у густому цибульному соусі.

Стифадом - тушковане в томатному соусі м'ясо (зазвичай яловичина, рідше - м'ясо кролика) з великою кількістю маленьких головок цибулі-шалот, червоного вина та кориці. Шалот - постійна складова стіфадо, в процесі приготування він повинен залишатися цілим. Є кілька думок щодо походження назви рецепту Стіфадо. Одні кажуть, що ця назва походить від стародавнього грецького слова «тифу» – пар. Інші стверджують, що назва рецепту "Стіфадо" походить від італійського слова "Stufato" - гасити. Втім, не так це важливо, адже головне, що це неймовірно смачно!

Клефтико – баранина, виготовлена в глиняному горщику.

Історія походження цих смачних ласощів досить кумедна, хоч і суперечлива. Існує версія, що колись давно пастухи вирішили викрасти з хазяйського стада барана та з'їсти. Зарізаного барана вирішили обмазати глиною і закопати під багаттям, щоб його не знайшли. Коли пастухи повернулися до вогнища і відкопали свою видобуток, виявилось, що м'ясо

стало надзвичайно м'яким. Набагато смачніше, ніж якби його просто засмажили.

Існує версія, що барана було вкрадено не у «своїх», а у турків. Звичайно, довго зберегти рецепт у таємниці не вдалося ... Барани пропадали частіше, і зрештою пастухів упіймали. Що з ними стало — невідомо, проте рецепт став надбанням грецького народу.

Пастітсіо – запіканка з макаронів з м'ясом, сиром та яйцем.

Папутсакья – фаршировані м'ясом баклажани.

Геміста – начинені фаршем перці чи помідори.

Фаршировані овочі Геміста – дуже популярна весняна страва. Найчастіше для фаршування використовують болгарський перець – греки вибирають саме цей овоч через високий рівень вмісту вітаміну С.

Крім болгарського перцю, фарширують і баклажани, і кабачки, і помідори, і навіть солодку цибулю. Фаршировані овочі готують як із начинкою з м'ясного фаршу, так і вегетаріанські – з рисом та овочами.

Луканіка хор'ятіка – домашні ковбаски, до яких, крім м'яса, додають різні інші продукти. Серед незвичайних добавок – апельсини чи оливки.

Сувлаки – маленькі шашлики на дерев'яних шпажках.

Сувлакі – це грецький шашлик. Він є невеликими шматочками м'яса, нанизані на невеликі дерев'яні шпажки і засмажені на вугіллі. Готується найчастіше з курки та свинини.

Пітес – пиріжки з листкового тіста з різними начинками: з сиром та шпинатом (спанакопітом), з м'ясом (креатопітом), з сиром (тиропітом). На Різдво готують особливий солодкий пиріг василопіту.

Долма - голубці у виноградному листі.

Це смачна, корисна та ситна страва, досить популярна у грецькій кухні. На Криті долму найчастіше готують з начинкою з рису, цибулі та зелені та подають як холодну закуску. А ось у північній Греції, як правило, у виноградному листі загортають м'ясний фарш з додаванням рису та петрушки, а подають його вже як гарячу закуску або повноцінне блюдо.

Долма також зустрічається в багатьох кухнях східних країн, наприклад, Туреччини. Назва (долма, далма, толма, дулма, дурма, долмаси, долмади) походить від тюркського слова *dolmak*, що перекладається як «заповнювати», «фарширувати».

Рис. 3.8. – Грецька страва «Долма»

Спанакопіта - У перекладі з грецької назва страви означає «пиріг зі шпинатом». Його зазвичай готують або з тіста філо, або з листкового тіста. Але, в будь-якому разі, начинка залишається незмінною – це шпинат, бринза чи сир фета. Традиційно такий пиріг виглядає таким чином – два шари тіста, між якими щедрий товстий шар начинки зі шпинату.

Магіріца - Це Пасхальний суп, який традиційно подається практично в кожному будинку в Греції у суботу (за день до Великодня) після опівнічного богослужіння. Оригінальний рецепт був створений, щоб використовувати залишки (серце, легені, кишечник та печінку) у ягняти, який з'їдається в Великодню неділю, наступного дня, так що нічого не пропадає.

Цей простий суп може здатися непривабливим, але для багатьох це смачна страва, яка дійсно ідеальна після 40-денного періоду Великого Посту. Паца- Суп, який готується в основному суп із ніжок свинини. У Греції, особливо в Афінах, цей пахне суп, мабуть, розслаблює шлунок, роблячи його популярним їжею похмілля. Звичайно, враховуючи його зміст, це може мати протилежний ефект для деяких. Тому його пробують лише сміливці.

Звичайна грецька трапеза починається із закусок, які у Греції називаються «мезе». До цього поняття включаються легкі страви з овочів. Ось лише кілька найпопулярніших закусок.

Дзадзики – соус з йогурту з додаванням часнику та тертого огірка, який можна намазувати на хліб або підбирати хрусткими грінками скордопсомо.

Мелідзано салата – ікра із запечених баклажанів.

Долмадакья – згорнуте конвертиком і особливим чином приготовлене виноградне листя.

Хумус – ніжне пюре з нуту з додаванням олії та спецій.

Кефтедес – тефтельки з кабачків, помідорів, баклажанів, грибів.

Салати у Греції – теж рід закусок. Але іноді така закуска здатна замінити обід, оскільки до складу салатів крім овочів часто входить сир (фета, мізіфра).

Рис. 3.9 – Салат Грецький

Дакос – найпопулярніший салат на Криті. Роблять його з дрібно нарубаних помідорів та сиру мізіфру, приправлених оливковою олією, орегано та базиліком. Дакос подають на шматочку підсушеного хліба. Ангуродомата – салат для перебірливих дітей. Він складається з помідорів, огірків та солодкої червоної цибулі. Незнайомих приправ та сирів у ньому немає.

Хорта – традиційна страва в Греції. Його готують з молодого листя кульбаби та цикорія. Заправляють оливковою олією та лимоном.

Рис. 3.10 – Грецька страва - Хорта

Рибні страви найкраще замовляти в тавернах на узбережжі – це гарантує свіжості продукту. У таких місцях прийнято, щоб відвідувач сам вибирав рибу та морепродукти для страви. Найпростіший спосіб приготування – запікання на вугіллі, проте рецептів величезна кількість. Щоб ви могли зорієнтуватися в меню, наведемо найпопулярніші страви: хтаподі схарас – щупальця восьминога, приготовлені на грилі; каламар'я йеміста ме тирі – запечені кальмари; мідія ахніста – приготовлені на пару мідії.

Морепродукти представлені окремим розділом у меню.

Запечений восьминог / Запечені восьминоги

Популярні страви:

восьминоги: запечені чи відварені;

кальмари: традиційні запечені – «Каламар'я Тіганіта», смажені з сирною начинкою – «Каламар'я Єміста ме Тірі»;

каракатиця, тушкована з листям шпинату;

креветки: смажені або тушковані в томатно-сирному маринаді;

традиційні мідії на пару чи томатно-сирному маринаді.

Дарам морів приділяється особлива увага, їх готують кулінарні шедеври, які легко зачарують вимогливого гурмана. Якщо ви хочете спробувати щось особливе, зверніть увагу на блюдо з креветок, приготовлене

в томатному соусі і приправлене сиром фета, або на восьминога в солодкому вині, приправлене спеціями.

Для десертів будь-яка дитина напевно залишить місце у шлунку. Багато солодоців у Греції виготовляють з використанням горіхів та меду: меломакарону – солодке печиво з медом;

лукумадес – политі медом пончики;

пахлава - листкове тісто з горіхами.

«Кураб'єдес» - печиво з пісочного тіста та мигдалю;

«Ризогало» - пудинг із рису, сухофруктів, горіхів, приправлений корицею;

"Халвас" - халва, яку готують із манки.

Грецький сир заслуговує на окрему згадку. У країні виробляють понад 60 сортів сиру, кожен з яких подають як закусточну або основну страву, використовують для приготування інших страв. Під час перебування в Греції рекомендуємо скуштувати такі сири:

"Фета" - білий сир, досить щільної консистенції, приготований з овечого молока (рідше з козиного).

"Грав'єра" - сир солодкуватого смаку, твердої консистенції, готують із овечого молока.

"Манурі" - овечий сир, має м'яку, ніжну консистенцію, відрізняється високою калорійністю.

«Касері» - сир із суміші овечого та козячого молока, білого кольору з легким жовтуватим відтінком.

«Кефалотирі» - пікантний сир із солонуватим присмаком та твердою, пористою структурою.

Національні напої:

Узо

Найзнаменитіший алкогольний грецький напій – узо. Його варто спробувати насамперед. Готують узо шляхом дистиляції спирту з додаванням анісу, букету прянощів (найчастіше - кориці, мускатного горіха і гвоздики).

На території Греції багато виробників напою, тому відрізняється склад та відсоток вмісту спирту – від 20% до 40%.

Вживають узо зі стравами з риби та морепродуктів, подають його у високих, вузьких склянках. У продуктових магазинах напій продають у пляшках різного обсягу, мінімальна вартість – 3 євро.

Тсіпуρο (ципуρο) та раки – алкогольні напої із вмістом алкоголю від 37% до 47%, нагадують самогон. Головна відмінність між ними – наявність анісу – у тсіпуρο він є, у раках спеції немає.

Тсіпуρο подають охолодженим, у графіні з високим, вузьким шийкою. Напій п'ють із невеликих чарочок, залпом. Як правило, Тсіпуρο замовляють греки старшого покоління, молоде покоління віддає перевагу іншим напоям. Вартість однієї пляшки варіюється від 3 до 4 євро.

Напій Ракоміло

Це алкогольний напій, до складу якого входять два компоненти – мед та раки (не ті, що у річці водяться, а той, що описаний вище). Іноді додають корицю та гвоздику. Напій найчастіше готують у холодну пору року, адже пити його потрібно гарячим. Деякі греки використовують ракомелі як ліки при застуді.

Ракоміло можна купити в будь-якому супермаркеті, але краще приготувати напій самостійно – купити раки та мед. Процес займе кілька хвилин, а смак набагато кращий за магазинний продукт. Налийте раки в турку, нагрійте, додайте мед до смаку, перед закипанням знімайте з вогню. Напій готовий, тепер можна спробувати.

Мастика

Лікер грецького виробництва, відмінна риса – наявність мастики – смоли, яку одержують із вічнозеленого чагарника. Мастика в Греції використовують для приготування багатьох страв у косметології.

Лікер подають як аперитив і після прийому їжі для кращого травлення. Смак мастики оригінальний і незабутній – солодкуватий з легким фруктовим ароматом. Вартість однієї пляшки становить близько 10 євро.

Кава

Найпопулярніший у Греції напій – кава. Складається враження, що його п'ють постійно – гарячим, холодним, з пінкою та без неї, з молоком чи вершками, з додаванням різних спецій. Якщо людина замовляє замість кави чай, греки обов'язково подумують, що має проблеми зі здоров'ям.

Якщо ви хочете повною мірою зрозуміти, що є національними грецькими стравами, спробуйте їх не в готелі, а в місцевих тавернах і ресторанах. Тільки так можна відчутти смак справжньої Греції [40-42].

3.3. Дні грецької гастрономії, фестивалі культурні заходи

XVIII Всеукраїнський фестиваль грецької культури «Мега Йорти» ім. Доната Патричі, який цього року присвячено 30-річчю Незалежності України та 200-річчю Грецької революції, відбувся у День міста Маріуполь в міському парку імені Гурова.

Кожен фестиваль «Мега Йорти» проводить історичну паралель гармонії спілкування культур двох великих народів - грецького та українського - намагається засобами мистецтва досягти взаєморозуміння між народами. Фестиваль вже став традиційним святом греків і всього багатонаціонального народу Донеччини.

Свято відкривала театралізована хода грецьких товариств, художніх колективів, молоді, активу ФГТУ. Також на гостей свята чекали виставки народної творчості, подвір'я (українське, грецьке, козацьке, ромське), книги грецьких авторів, національна кухня, майстер-класи з виготовлення виробів, приготування страв грецької кухні, виступи найкращих художніх колективів представників різних національностей та спортивні змагання.

З вітальним словом до присутніх звернулись перший заступник голови облдержадміністрації Ігор Мороз та міський голова Маріуполя Вадим Бойченко. "Сьогоднішній фестиваль «Мега Йорти» більше ніж свято – це спілкування, об'єднання та приклад толерантного ставлення України до культур національних меншин. Упевнений, що у дружбі і єдності запорука

успіху і добробуту. Тому облдержадміністрація завжди буде підтримувати заходи, спрямовані на об'єднання мешканців Донеччини" - зазначив заступник очільника області.

На фестивалі були присутні Посол Греції в Україні Василіос Борновас; голова Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин Дмитро Лубінець; народний депутат України Арсеній Пушкаренко; президент ГО «Асамблея національностей України» - Равшан Тагієв; президент Ради національних спільнот України - Ашот Аванесян та інші почесні гості.

Захід проводиться раз на два роки у Приазов'ї, наступним місцем проведення свята визначено Мангушську територіальну громаду.

Всеукраїнський фестиваль грецької культури «Мега Йорти» став одним із переможців обласного конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, які спрямовані на національні та дружні зв'язки. Розмір коштів на підтримку програми від Донецької облдержадміністрації склав 120 020 грн. Донецька облдержадміністрація завжди підтримує ініціативи, спрямовані на зміцнення дружби та єдності між народами, що проживають на території області, об'єднання культурних традицій та етнічних особливостей в загальнонаціональний український простір [43].

Фестиваль грецької культури, присвячений Дню Національного Відродження Греції, пройде з 23 березня по 20 квітня в Харкові.

Відкриють фестиваль урочисті збори, присвячені цьому дню, які відбудуться у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті. Початок о 13:00.

24 березня відбудеться захід для дітей - «Подорож українською античністю», який пройде в Школі мистецтв (вул. Старошишківська, 8).

Початок - о 13:00.

Крім того, в рамках фестивалю відкриється планшетна фотовиставка «Без правил, без кордонів. Андреас Ембірікос (1901-1975)», відбудуться літературний вечір, присвячений 110-річчю від дня народження грецького поета, письменника і драматурга Яніса Ріцоса, а також перегляд художнього фільму грецького кінорежисера «Пірати Егейського моря». Завершиться фестиваль 20 квітня концертом творів грецьких композиторів, який відбудеться у Харківській обласній філармонії. Початок - о 18:30. З повною програмою заходів можна ознайомитися [тут](#). Організатор фестивалю - Громадська організація «Харківське міське товариство греків «Геліос». Заходи проводяться за підтримки Посольства Грецької Республіки в Україні, Одеської філії Грецького фонду культури, Благодійної організації «Фонд Бумбураса», Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, Харківського національного автомобільно-дорожнього університету та Школи мистецтв.

Довідка. Фестиваль грецької культури присвячений Дню Національного Відродження Греції, який відзначається щорічно 25 березня. У цей день греки всього світу віддають шану героям Революції 1821-1829 років. За вісім років революції на боротьбу за незалежність від османського панування в Греції було мобілізовано близько 100 тис. солдатів, близько 50 тис. з них загинули. Однак жертви не були даремними: в 1829 році Туреччина визнала незалежність Греції, а пізніше незалежність грецької держави визнали й інші держави світу [44].

У Львові було організовано перший фестиваль грецької культури.

У програмі фестивалю — екскурсії, представлення традиційних танців, презентації, театралізовані вистави, відкриті лекції.

З 11 до 14 травня у Львові триватиме перший Фестиваль грецької культури, який познайомить львів'ян і гостей міста з традиційною і сучасною культурою та історико-культурною спадщиною Греції. Про це повідомляє прес-служба ЛМР.

Фестиваль організований Одеською філією Грецького фонду культури, у співпраці з управлінням сучасної культурної спадщини Міністерства культури і спорту Греції, Львівською міською радою, Львівським національним університетом ім. Івана Франка, Львівським історичним музеєм, Першим українським театром для дітей та юнацтва, та за сприяння громадських організацій греків Львова.

Впродовж чотирьох днів львів'яни та гості міста зможуть відвідати безліч локацій і ознайомитись з маловідомими в Україні народними звичаями, обрядами, танцями, музикою, піснями, ремеслами і технологіями, які становлять важливу частину культурної ідентичності греків. Усі охочі зможуть відвідати виставки грецьких коміксів та дитячого малюнку і гравюр, побувати на прем'єрному показі антології творів грецьких мультиплікаторів та театральній виставі за текстами Есхіла «Орестея». Детальну програму заходів можна переглянути нижче.

11 ТРАВНЯ / СУБОТА

10:00 – 11:30

Безкоштовна пішохідна екскурсія
«По грецькому Львову»
З площі Ринок. ?
Лопередня он-лайн реєстрація
Екскурсовод – Ігор Ляльо

11 ТРАВНЯ / СУБОТА

18:00

Відкриття виставки
«Нематеріальна культурна спадщина Греції»
Львівська міська рада,
пл. Ринок, 1 (біля Ратуші)

11 ТРАВНЯ / СУБОТА

20:00

Грецькі традиційні танці
Львівський історичний музей, Італійське подвір'я
пл. Ринок, 6

12 ТРАВНЯ / НЕДІЛЯ

14:00

Презентація книги І. Ляльо
«Греки на території Руського воєводства
в XV-XVIII століттях»
Львівський історичний музей
пл. Ринок, 6

12 ТРАВНЯ / НЕДІЛЯ

19:00

Концерт традиційного грецького танцю
(ансамбль Одеської філії Грецького Фонду
Культури, учні Львівської лінгвістичної гімназії)
Палац культури ім. Гната Хоткевича,
вул. Кушівська, 1

12 ТРАВНЯ / НЕДІЛЯ

21:00 – 22:00

Грецьке анімаційне кіно для дорослої аудиторії
Львівський історичний музей, Італійське подвір'я,
пл. Ринок, 6
ПОВТОРНІ ПОКАЗИ:
13 травня (21:00 – 22:00)
14 травня (21:00 – 22:00)

13 ТРАВНЯ / ПОНЕДІЛОК

12:00

Відкриття виставки грецьких коміксів
Арт-центр «Даїга»,
вул. Вірменська, 35

13 ТРАВНЯ / ПОНЕДІЛОК

14:00

Презентація україномовного видання поетичних
творів Константиноса Навафіса
ЛНУ ім. І. Франка, Дзеркальна зала,
вул. Університетська, 1

13 ТРАВНЯ / ПОНЕДІЛОК

18:00

Відкриття виставок дитячого малюнку та гравюр
за мотивами творів Есхіла
Перший український театр
для дітей та юнацтва, фойє,
вул. Гнатюка, 11

13 ТРАВНЯ / ПОНЕДІЛОК

19:00

Вистава «Орестея»
(за мотивами трагедії Есхіла)
Перший український театр для дітей та юнацтва,
вул. Гнатюка, 11
Творче об'єднання – театр «У кошаку» (Львів)

14 ТРАВНЯ / ВІВТОРОК

14:00

Презентація книги «Я народилася грекенею»
ЛНУ ім. І. Франка,
вул. Університетська, 1

14 ТРАВНЯ / ВІВТОРОК

16:00

Відкрита лекція
«Народні грецькі назви – сайт повний тлумачень:
від читання до аналізу»
ЛНУ ім. І. Франка, факультет іноземних мов
вул. Університетська, 1, аудиторія №406
Н. Подковирюк (Одеса), викладач філії ГФК
та ОНУ ім. І. Мечникова

Рис. 3.11 – План проведення фестивалю грецької культури у Львові [45]

27 і 28 серпня на території Кінного театру «Запорозькі козаки», на славетному острові Хортиця, відбудеться XXV Міжнародний фестиваль національних воїнських та традиційних культур «Запорозький СПАС» імені Анатолія Єрмака, присвячений 30-річчю Незалежності України.

Вже традиційно на всіх відвідувачів фестивалю чекають змагання з боїв «Лави на Лаву», турніри козацького та історичного фехтування, майстер-класи від майстрів національних бойових мистецтв і видів боротьби, майстер-класи майстрів народного мистецтва та багато іншого.

У програмі фестивалю:

27 серпня, п'ятниця, о. Хортиця, Кінний театр «Запорозькі козаки» – 11.00 – 19.00 – Відкритий турнір з національної боротьби греків Приазов'я «Куреш», присвячений 200-річчю незалежності Греції. Фестиваль грецької культури «Вогонь Єллади».

28 серпня, субота, о. Хортиця, Кінний театр «Запорозькі козаки» –

- 12.00 – 12.40 – Урочисте відкриття XXV Міжнародного фестивалю.
- 13.00 – 16.00 – Всеукраїнський турнір на Кубок Хортиці з боїв «Лави на Лаву».
- 9.00 – 16.00 – Турнір з козацького фехтування.
- 9.00 – 16.00 – Турнір з історичного фехтування.
- 9.00 – 16.00 – Турнір з боротьби «Навхрест».
- 9.00 – 16.00 – Турнір з боротьби «На поясах».
- 9.00 – 16.00 – Турнір з боротьби «Тягнути бука».
- 9.00 – 16.00 – Турнір з метання ножів.
- 9.00 – 18.00 – Виставка виробів народних майстрів хенд-мейду, національних вишивок та ін. Майстер-класи майстрів народного мистецтва. Майстер-класи національних бойових мистецтв та видів боротьби.

17.00 – вистава Кінного театру «Запорозькі козаки» (дорослі квитки – 100, дитячі – 80 гривень).

Організатори заходу:

- Міністерство молоді та спорту України
- Всеукраїнська федерація «Спас»
- Запорізька обласна державна адміністрація
- Запорізька обласна рада
- Національний заповідник «Хортиця»
- КУ «Запорізький обласний методичний центр культури і мистецтва» ЗОР
- Кінний театр «Запорозькі козаки»
- Запорозьке Військо Низове «Запорозька Січ»
- Федерація боротьби «Куреш» Запорізької області [46]

З 9 по 13 червня 2022 року в Салоніках пройде музичний фестиваль Odessa Classics Thessaloniki.

Він організований за участі Державної консерваторії міста Салоніки за фінансової підтримки міністерства культури Греції.

Рішення Міністра культури Греції про організацію фестивалю є доказом культурної солідарності грецького народу з українським, зокрема, з містом Одеса, яке пов'язано глибокими історичними коренями з Грецією.

Odessa Classics Thessaloniki 2022 Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης

Квитки на всі концерти можна придбати на сайті фестивалю, там же присутня і програма українською та англійською мовами [47].

Аналіз наявних фестивалів, що пов'язані з грецькою культурою та традиціями в Україні показав відсутність їх в м. Одеса, де історично відображено їх присутність, тому доцільною є організація фестивалю грецької культури в Одесі з акцентом на гастрономію для зміцнення україно-грецьких відносин, популяризації грецької культури та нових туристичних заходів.

3.4 Організація пішохідної екскурсії «Грецька Одеса»

Беручи до уваги дослідження та характеристику усіх перелічених туристичних локацій в м. Одеса, пов'язаних з грецькою культурою та

традиціями, її гастрономією, було розроблено пішохідну екскурсію основними пам'ятками міста. Екскурсія триває 52 хв, протяжністю 4,2 км, включає наступні туристичні локації:

1. Грецька Площа
(Пам'ятник Г. Маразлі)
2. Палац Потоцьких
3. Пам'ятник Ольвії (початок Приморського бульвару)
4. Грецький парк
5. Одеський літературний музей
Скульптурна група Лаокон і його сини
6. Nikos greek bistro (грецьке кафе)

Схема маршруту наведена на рис. 3. 1

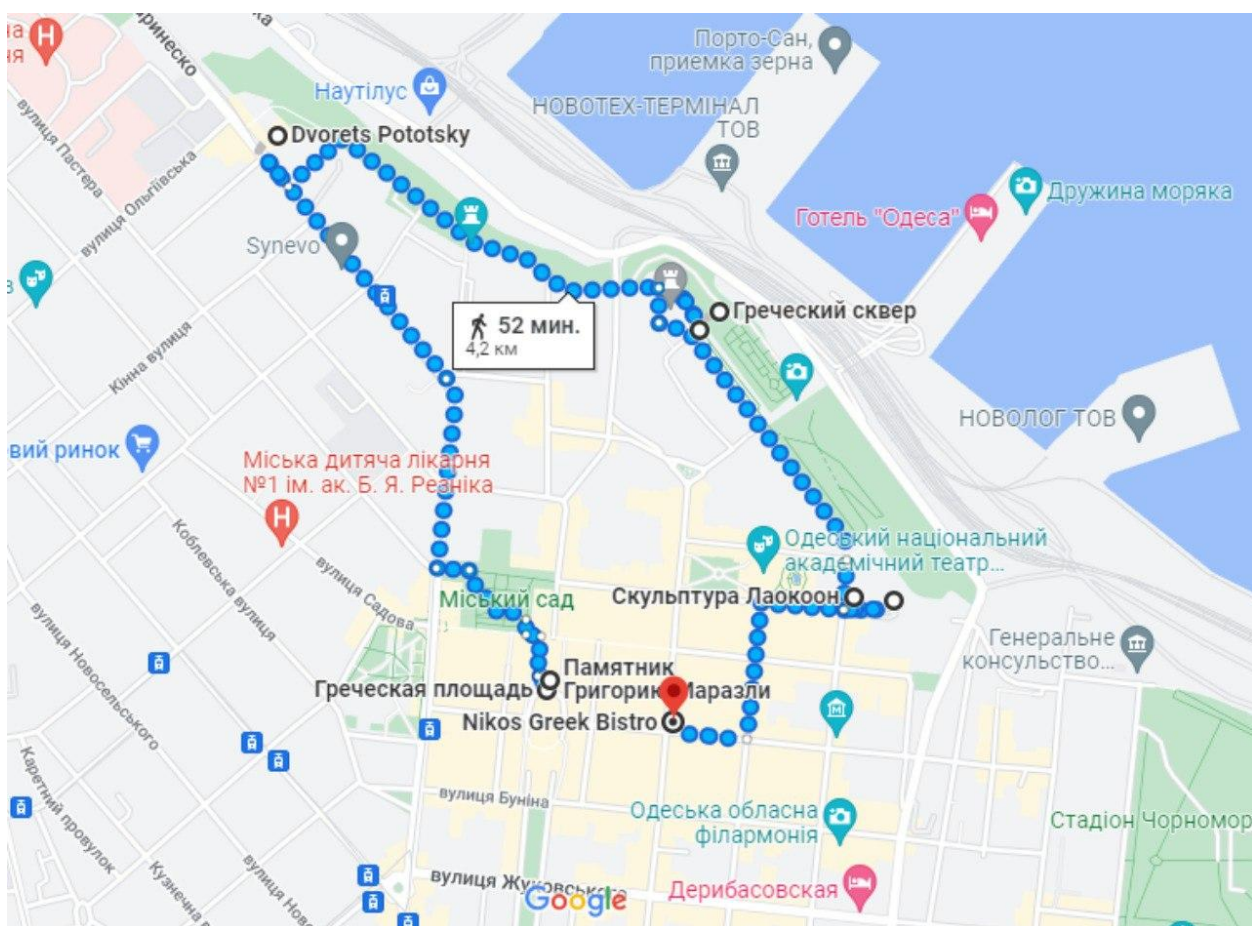

Рис. 3. 12 – Схема маршруту екскурсії у грецькому стилі по місту Одеса

Вартість екскурсії, що триватиме 2 години становить 500 грн з особи при умові 15 осіб в групі, екскурсія включає дегустацію грецьких страв та вина.

3.5. Організація фестивалю грецької культури в м. Одеса

Для зміцнення українсько-грецьких відносин в роботі пропонується організація Днів грецької культури в м. Одеса, які запропоновано організувати на території Грецького парку.

Основною метою заходу є підвищення інтересу до грецької культури на території України, знайомство з грецькою гастрономією, основними продуктами, стравами та напоями, знайомство з художньою самодіяльністю Греції – танцями, мелодіями, традиціями та звичаями.

Такі заходи сприятимуть зміцненню дипломатичних україно-грецьких відносин.

Такі заходи мають фінансуватись департаментом культури і туризму міста.

План проведення представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. План проведення Днів грецької культури в м. Одеса

Дні	Проведення заходів	Опис заходу
Перший день	Гастрономічний фестиваль грецької кухні та конкурс грецького танцю	Фестиваль пройде за участю видатного грецького кулінара і знавця середземноморської кухні. На гостей чекатиме неймовірна програма з кукінг-шоу, майстер-класами з приготування грецьких страв, дегустаціями справжніх грецьких продуктів, гастрономічними сетами грецької кухні. Танцювальні колективи представлять свої номери грецького танцю, після чого професійне журі обере найкращих. Глядачі та гості фестивалю матимуть змогу насолоджуватися дійством.
Другий день	Художній вернісаж у грецькому стилі та вокальний конкурс грецької пісні	На території Грецького парку буде розміщено художників, які презентуватимуть свої картини. Гості матимуть змогу спілкуватися з митцями та придбати їх роботи. Вокальні колективи представлять свої номери грецької пісні, після чого професійне журі обере найкращих.
Третій день	Флешмоб - централізований танець «Сіртакі», демонстрація національних грецьких костюмів і презентація пішохідної екскурсії «Грецька Одеса»	Ведучий закликає всіх гостей заходу взятися за руки, гучно лунає пісня «Сіртакі» і всі починають танцювати. На сконструйованому подіумі дефілюватимуть моделі, вбрані у національні грецькі костюми. Гості фестивалю матимуть змогу насолоджуватися дійством. У гостей міста буде можливість вирушити на екскурсію визначними пам'ятками міста Одеси, пов'язаними з грецькою культурою.

Висновки до розділу 3

В даному розділі було проведено дослідження історичних подій та їх вплив на фортифікацію українсько-грецьких взаємовідносин, багата

історико-культурна спадщина, пов'язана з життям греків в Одесі відкриває можливості організації тематичної екскурсії.

В розділі було досліджено основні туристичні локації м. Одеси, пов'язані з грецькою культурою, що були згруповані і об'єднані в один екскурсійний туристичний маршрут, який включає відвідування Грецької Площі, на якій було встановлено пам'ятник Г. Маразлі, Палац Потоцьких, пам'ятник Ольвії, Грецький парк, Одеський літературний музей, Скульптурну групу Лаокон і його сини та на завершення туристам запропоновано продегустувати гастрономічні грецькі страви в Nikos greek bistro (грецьке кафе).

Дослідження показали, що проведення Тижнів та Днів культури є однією з провідних форм двостороннього партнерства України та Греції, яка дозволяє найбільш повно та всесторонньо представити здобутки культури народу, тому в даній роботі запропоновано проведення Днів Грецької культури в м. Одеса, де основним майданчиком виступає Грецький Парк.

В розділі представлено план проведення Днів грецької культури в м. Одеса.

Висновки та рекомендації

1. Обґрунтовано ідею спільної експансії Греції та України на світовому ринку. Показано, що особливості економіки двох країн здатні доповнювати одна одну.
2. Доведено доцільність культивування в Україні освітнього туризму в Грецію, який можна також інтегрувати в освітній бізнес, та перспективність спільного бізнесу на світовому ринку українських і грецьких туристичних фірм із розвитку туризму до давньогрецьких міст, розташованих в Україні (Херсонес, Ольвія тощо).
3. Досліджено наявність проведених заходів на території України, що демонструють інтерес до грецької культури українців.
4. Доведено, що проведення Тижнів та Днів культури є однією з провідних форм двостороннього партнерства України та Греції, яка дозволяє найбільш повно та всесторонньо представити здобутки культури народу.
5. Значний культурний потенціал обох країн та взаємна зацікавленість у культурному співробітництві надає нових перспектив розвитку партнерства та свідчить про збільшення масштабу партнерства двох країн та постійне введення нових форм співпраці в галузі культури та туризму.
6. Досліджено історико-культурну спадщину греків в Україні, виявлено широкий потенціал для організації туристичного бізнесу.
7. Досліджено основні туристичні локації м. Одеси, пов'язані з грецькою культурою, що були згруповані і об'єднані в один екскурсійний туристичний маршрут, який включає відвідування Грецької Площі, на якій було встановлено пам'ятник Г. Маразлі, Палац Потоцьких, пам'ятник Ольвії, Грецький парк, Одеський літературний музей, Скульптурну групу Лаокон і його сини та на завершення відвідати гастрономічні грецькі страви в Nikos greek bistro (грецьке кафе).

8. В даній роботі запропоновано проведення Днів Грецької культури в м. Одеса, де основним майданчиком виступає Грецький Парк.
Розроблено план проведення Днів грецької культури в м. Одеса.
9. Дані розробки сприятимуть популяризації грецької культури та зміцненню міжнаціональної україно-грецької дипломатії.

Список використаних джерел інформації:

1. Що таке туризм і туризм в Україні [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. AdamLeposa (2019) Stats: TravelIndustrySecond-FastestGrowingSectorinTheWorld. Availableat [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://www.travelagentcentral.com/running-your-business/stats-travel-industry-second-fastestgrowing-sector-world>
3. LaurenUppinkCalderwood, MaksimSoshkin (2019) TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2019.Available at[Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf
4. Travel Industry Second-Fastest Growing Sector in The World. Available at[Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://www.travelagentcentral.com/running-your-business/stats-travel-industry-second-fastestgrowing-sector-world>
3. Lauren Uppink Calderwood, Maksim Soshkin (2019) The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019. Available at[Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf
4. У 2019 році іноземні туристи залишили в Україні \$ 1,4 мільярда [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua>
5. Голос України. – 2002. – 4 листопада. – С. 1–2. 2 Курас И. Предисловие. В кн.: Балабанов К.В. Украина – Греция: с любовью в сердце. Выступления, интервью, статьи, размышления. – Донецк, 2004. – С. 11–12.
6. Державний комітет статистики. Україна у цифрах у 2005 році. Статистичний довідник. – К.: Консультант, 2006.
7. Science and Engineering Indicators. 2000, National Science Board. – 8Wash., 2000. – Chapter 7.
8. The Development of the Hellenes in Ukraine from the 18TN – to the 21ST Century // Conference Proceedings. – Mariupol, 2007.

9. ЖУРНАЛ Є В Р О П Е Й С Ь К О Ї ЕКОНОМІКИ Том 6 (№ 2).
Червень 2007 Євген Савельєв , - С. 176-182
10. Україно-грецькі економічні стосунки[Електронний ресурс] // Сайт. –
Режим доступу: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/14/14>
11. Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Грецькою Республікою [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/ukr/1487.html
12. Араджиони М.А. Греки Крыма и Приазовья: история изучения и историография этнической истории и культуры (80-е гг. XVIII в. – 90-е гг. XX в.) – Симферополь, 1999.
13. Абдуллаева М.А. Научные исследования украинских стипендиатов ИКИ в области культурных отношений Греции и Украины // Омония: Афинский международный еженедельник. – 1999, (27.05.–3.06.) – № 17.
14. Бацак Н.І. Культурно-освітній розвиток грецької громади Північного Приазов'я (XVII – XIX ст.) // Історичні зошити. – Київ, 1998; ПЖ Культурнопросвітительські заклади та громадські організації греків Північного Приазов'я. – К., 1999.
15. Терентьева Н.А. Греко-советские связи: экономика, наука, культура. – К., 1993.
16. Иванов Е.В. Некоторые аспекты популяризации греческой культуры в Керчи // Греция и славянский мир. Сб. научных статей. Симферополь, 2002 – Вып. 1. – С.102-105.
17. Ілюк Т. Одеська філія Грецького фонду культури в українсько-грецьких культурних взаємовідносинах // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Київ, 2007. – Вип. 16. – С. 75–86.
18. Томазов В. К вопросу о вкладе казацко-старшинских родов греческого происхождения в украинскую культуру // Записки історико-філологічного товариства Андрія Білецького. – К., 1997. – Вип. 1. – С. 87-90.

19. Балабанов К.В., Пахоменко С.П. Національно-культурне та громадське життя греків України у другий половині ХХ століття – на початку ХХІ століття. – Маріуполь, 2006.

20. Дьоміна М.О., Ізувіта Г.А. Одеська філія Фонду грецької культури: п'ять років діяльності. // Греция и славянский мир. Сб. научных статей. Симферополь, 2002. – Вып. 1. – С. 108–113.

21. Терентьева Н.О. Указ. соч. – Киев, 1993. – С. 89–90.

22. Державний архів Одеської області. – Ф.11. – Спр. 11-01.

23. Терентьева Н.А. (XVII–XX вв.) – К., 1999. – С. – 318 – 319.

24. Місячник грецької культури в Україні. Проспект. – (Б.М.), 1998. – С. 30.

25. Семенов Ю. “Орестея” – драма для актера, танцівника та інструментального ансамблю за Есхілом // Тиждень грецької культури, програма. – Одеса, 1999. – С. 12-13.

26 Балджи А. Дни греческой культуры и языка в Днепропетровске и Запорожье // Призовский рабочий. – 2006, 10 июня. 21 Балабанов К.В., Пахоменко С.П. Вказ. пр. – С. 152 – 153.

27. [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://sworld.education/konferua13/19.pdf>

28. Греческий фонд культур [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу:

<http://hfcodessa.org/ru/%d0%b3%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d0%bd%d0%b0%d1%8f/>

29. [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://topor.od.ua/odessa-i-greysiya-v-istoriya-sovremennosty-perspektiv/>

30. [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://www.discovergreece.com/ru/travel-ideas/cover-story/traditions-greece>

31. [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://www.nakanikuly.ua/writings/greciya/44258-tradicii-grecii>

32. [Електронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <http://turizmik.ru/flow/dostoprimechatelnosti/post/tradicii-grekov-samye-vazhnye-prazdniki-i-obychai-6017/>

33. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/grecka-nacionalna-menshina-v-ukraini-stan-realizacii>
34. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: https://www.tic.in.ua/?page_id=3204&lang=uk
35. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://lotsia.com.ua/article/grecheskaya-odessa-hrabrye-argonavty-gomer-marazli-i-ne-tolko>
36. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://revafoundation.com/r/page/grecheskiy-park-v-odesse>
37. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <http://kiev-foto.info/ru/ukraina/odesskaya-oblast/2448-pamyatnik-olvii-grecheskim-kolonistam>
38. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://dumskaya.net/news/na-grecheskoj-ploshchadi-ustanavlivayut-pamyatni-061617/>
39. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: https://www.tic.in.ua/?page_id=251&lang=ru
40. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: Джерело: <https://kidpassage.com/publications/grecheskaya-kuhnya-dlya-detey>
41. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://tripmydream.com/media/podborki/10-glavnuh-bljud-grecheskoj-kyhni-kotorue-vu-dolzhu-poprobovat>
42. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://kuku.travel/country/greciya/grecheskaya-kuxnya-kakie-blyuda-stoit-poprobovat/>
43. [Электронний ресурс] // Сайт. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/u-mariupoli-vidbuvsya-festival-greckoyi-kulturi-mega-jorti>

44. [Электронный ресурс] // Сайт. – Режим доступа: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/kharkivyan-zaproshuyut-na-festival-gretskoi-kulturi-41222.html>
45. [Электронный ресурс] // Сайт. – Режим доступа: https://tvoemisto.tv/news/lvivyan_zaproshuyut_na_pershyy_festyval_gretskoi_kultury_programa_100252.html
46. [Электронный ресурс] // Сайт. – Режим доступа: <https://zpkazaki.com/2021/08/26/zaporozkij-spas/>
<https://i-ua.tv/news/43166-viii-mizhnarodnyi-muzychnyi-festyval-odessa-classics-vidbudetsia-v-hretsii>
47. [Электронный ресурс] // Сайт. – Режим доступа: <https://zpkazaki.com/2021/08/26/zaporozkij-spas/>
<https://i-ua.tv/news/43166-viii-mizhnarodnyi-muzychnyi-festyval-odessa-classics-vidbudetsia-v-hretsii>

Додаток Б. Перевірка на антиплагіат

Перевірка тексту на плагіат

Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Напрямки розвитку україно-грецьких відносин через туристичну індустрію»

Засіб перевірки UniCheck

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

Ім'я користувача:
Федір Трішин

Дата перевірки:
18.06.2022 17:06:01 EEST

Дата звіту:
18.06.2022 17:09:26 EEST

ID перевірки:
1011609532

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100009626

Назва документа: кваліфікаційна робота_Ангельчук Катерина

Кількість сторінок: 78 Кількість слів: 13407 Кількість символів: 97910 Розмір файлу: 3.44 MB ID файлу: 1011477968

40.5%
Схожість

Здобувач/ка

Василіогло А.О. (Ярошенко А.О.)

Керівник/ки

д.е.н., проф.. Меліх О.О.

К.е.н., ст.. викл Шекера С.С

